

Dr. sc. Marija VIDIĆ, izvanredna profesorica
Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru
marija.vidic@pf.sum.ba

UDK 3347.736/.739(497.6)(094.5)
Izvorni znanstveni članak
Rad stigao: 30. travnja 2024.
Rad prihvaćen: 29. svibnja 2024.

Dr. sc. Miho BAĆE, stručni suradnik
Pomorski fakultet Sveučilišta u Dubrovniku
miho.bace2@gmail.com

Ivana SOLDIĆ, dipl. iur., stečajna sutkinja
Općinski sud u Mostaru, Gospodarski odjel
ivana.soldic@pravosudje.ba

MODELI STEČAJNE LIKVIDACIJE

Sažetak: *U radu se analiziraju zakonske odredbe unovčenja stečajne mase, odnosno modeli unovčenja imovine koja ulazi u stečajnu masu. Kroz odluke sudova daju su primjeri provedbe stečajnih postupaka koji pokazuju značaj skupštine vjerovnika i odbora vjerovnika koji donose ključne odluke u stečajnom postupku u sinergiji sa stečajnim upraviteljem i stečajnim sudcem.*

Posebno se analizira institut prodaje dužnika kao pravne osobe, daje se kritika zakonskog uređenja i predlažu rješenja de lege ferenda. Autori predlažu cjelovito i detaljno uređenje instituta prodaje imovine dužnika kao cjeline umjesto instituta prodaje dužnika kao pravne osobe. Ti prijedlozi su usmjereni na implementiranje unaprijed pripremljenih postupaka (pre-pack) koji su predviđeni Prijedlogom direktive o određenim aspektima o nesolventnosti.

Ključne riječi: *stečaj, stečajna masa, prodaja dužnika kao pravne osobe, prodaja imovine dužnika kao cjeline, pre-pack*

1. UVOD

U pravnom sustavu Bosne i Hercegovine područje stečajnoga prava uređeno je s tri stečajna zakona: Zakon o stečaju Federacije BiH (ZS FBiH)¹ iz 2021. godine, Zakon o stečaju Republike Srpske (ZS RS)² iz 2016. godine i Zakon o stečaju Brčko distrikta BiH (ZS BD)³ iz 2019. godine.

Stečajni postupak se otvara nad gospodarskim subjektom kod kojeg postoji platežna nesposobnost, ili prijeteca platežna nesposobnost, te ako ne dođe do postupanja po planu preustroja, ili ako je plan preustroja isposlovan prijevorno ili nezakonito. U tim situacijama stečajni sudac donosi Rješenje o otvaranju stečajnog postupka.⁴ Svrha provedbe

¹ „Službene novine Federacije BiH“, br. 53/21. U Federaciji BiH je Zakon o stečajnom postupku Federacije BiH („Službene novine FBiH“, br. 29/2003, 32/2004, 42/2006, 4/2017 - odluka US i 52/2018, ZSP FBiH) bio na snazi do 15. 7. 2021., do stupanja na snagu novog Zakona o stečaju Federacije BiH (ZS FBiH).

² „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 16/2016. U Republici Srpskoj je 2016. usvojen novi Zakon o stečaju RS (ZS RS), kojim je stavljen van snage prethodno važeći Zakon o stečajnom postupku, „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 67/02, 77/02, 38/03, 96/03, 68/07, 12/10, 16/10 i 26/10.

³ „Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, br. 16/2019, 29/2020 i 16/2022) (ZS BD).

⁴ Više vidi: VIDIĆ, Marija, SOLDIĆ, Ivana, *Otvaranje stečajnoga postupka*, Zbornik radova dvadesetoga međunarodnog savjetovanja „Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakona“

stečaja je postizanje grupnog i razmjernog namirenja vjerovnika stečajnog dužnika, što se postiže ili unovčenjem njegove imovine i podjelom prikupljenih sredstava vjerovnicima (po modelima stečajne likvidacije) ili se može provesti preustroj stečajnog dužnika sukladno ZS FBiH⁵ (model stečajnog presutroja). Kad se stečajni postupak provodi radi skupnog, razmjernog namirenja vjerovnika, to dovodi do prestanka postojanja toga gospodarskog društva i brisanja iz odgovarajućih registara, a kada se provodi presutroj postiže se revitalizacija stečajnog dužnika kao poslovnog subjekta uz istodobnu zaštitu prava vjerovnika. Zbog sadržaja i posljedica toga postupka, iznimno je bitno kako će se voditi i kako će se okončati. Stoga je značajno kako i na koji način će se unovčavati dužnikova imovina iz stečajne mase.⁶

U radu ćemo analizirati modele unovčenja stečajne mase, odnosno modele stečajne likvidacije. Prikazat ćemo kako Skupština može odlučiti da se stečajni dužnik proda kao pravna osoba, ili pak da se imovina iz stečajne mase unovči, bilo prodajom pojedinačnih stavki iz imovine koja uđe u stečajnu masu, bilo unovčavanjem ukupnosti imovine koja uđe u stečajnu masu. Već ovdje možemo navesti kako sam institut prodaje dužnika kao pravne osobe, iako je reguliran u dijelu zakona koji određuje način unovčenja imovine koja ulazi u stečajnu masu, ne dovodi do likvidacije dužnika, što je samo po sebi kontradikcija.

2. IZBOR MODELA PROVEDBE STEČAJNOG POSTUPKA

U samom rješenju o otvaranju stečajnog postupka nije definiran način provedbe stečajnog postupka, nije izvršeno opredjeljenje između stečajnog preustroja i stečajne likvidacije, pa samim time nije i ne može biti određen niti način i uvjeti unovčenja imovine, jer stečajni sudac o tome ne odlučuje.⁷ Odluka o izboru zakonskog modela provedbe stečajnog postupka je u biti ekonomska odluka, ovisi od procjene ekonomskog stanja i perspektive stečajnog dužnika, pa je stoga i određena u nadležnost Skupštine vjerovnika i Odboru vjerovnika, kao tijelima stečajnog postupka. Za tu odluku Skupštini je od iznimnog značaja popis imovine stečajnog dužnika koja je ušla u stečajnu masu, kao i procjena likvidacijske vrijednosti stečajne mase, koju sačinjava stečajni upravitelj.

Zakonodavac je Standardom II iz Pravilnika o upravljanju stečajnom masom⁸ regulirao način utvrđivanja likvidacijske vrijednosti stečajne mase. Popis imovine stečajnog dužnika koja ulazi u stečajnu masu stečajni upravitelj sačinjava na način da u istu uvrštava sve stvari i prava stečajnog dužnika uključujući i stvari i prava u posjedu stečajnog dužnika (bez obzira na vlasnički status), stvari i prava u vlasništvu stečajnog dužnika koje nisu u posjedu stečajnog dužnika, kao i svu ostalu materijalnu i nematerijalnu imovinu stečajnog dužnika.⁹ Nakon sačinjavanja tog popisa, kao polazne osnove, stečajni upravitelj vrši procjenu likvidacijske vrijednosti svakog pojedinačnog dijela imovine, s tim da kada je priroda imovine takva da se ne može unovčiti pojedinačno, već samo za-

nodavstva i pravne prakse“ 2023., str. 292. – 317., <https://pf.sum.ba/wp-content/uploads/2023/06/16-clanak.pdf>, DOI članka: [10.47960/2744-2918.20.23.292](https://doi.org/10.47960/2744-2918.20.23.292).

⁵ Čl. 3. st. 3. ZS FBiH.

⁶ VELIMIROVIĆ, Mihailo, *Prodaja stečajnog dužnika*, u *Aktuelna pitanja stečajnog prava*, ur. Nedeljko MILIJEVIĆ, Banja Luka, 2008., str. 187.

⁷ Čl. 104. u vezi sa čl. 158. ZS FBiH.

⁸ „Službene novine Federacije BiH“, broj 04/22 od 14. 1. 2022.

⁹ Čl. 12. Pravilnika o standardima upravljanja stečajnom masom i čl. 78., st. 1., toč. b) ZS FBiH.

jedno s drugom imovinom stečajnog dužnika, likvidacijska vrijednost takve imovine se procjenjuje kao cjelina.¹⁰ Likvidacijska vrijednost imovine stečajnog dužnika predstavlja novčani iznos koji bi se ostvario prodajom imovine na danom tržištu u razumnom roku. Pri tome knjigovodstvena vrijednost imovine stečajnog dužnika služi samo kao jedan od parametara za procjenu likvidacijske vrijednosti, a koja procjena mora biti zasnovana na najpouzdanijim raspoloživim podacima u trenutku procjene. Ako je djelatnost stečajnog dužnika takva da bi prodaja stečajnog dužnika kao pravne osobe omogućila povoljnije namirenje vjerovnika vrši se i procjena stečajnog dužnika kao pravne osobe,¹¹ a za tu svrhu stečajni upravitelj može, uz suglasnost stečajnog suca, angažirati ovlaštenog sudskog vještaka.

Na izvještajnom ročištu (Prva skupština vjerovnika) stečajni upravitelj je dužan podnijeti Skupštini izvješće o ekonomskom stanju dužnika i uzrocima toga stanja,¹² te se izjasniti postoje li izgledi da se poslovanje stečajnog dužnika nastavi u potpunosti ili djelomično, koje mogućnosti postoje za prijedlog preustroja i koje bi posljedice u tom slučaju nastupile po namirenje vjerovnika.¹³ Tek nakon usvajanja navedenog izvješća stečajnog upravitelja, Skupština vjerovnika odlučuje hoće li će se poslovanje stečajnoga dužnika obustaviti ili privremeno nastaviti.

Ako Skupština donese odluku da se provede stečajna likvidacija, potrebno je da Skupština donese odluku o načinima i uvjetima unovčavanja dužnikove imovine. To konkretno ovlaštenje Skupština može odlukom prenijeti na Odbor vjerovnika,¹⁴ kao operativnije tijelo stečajnog postupka, što je u duhu načela hitnosti stečajnog postupka.¹⁵ Sve naprijed navedene odluke Skupštine opredijeljene su ekonomskim razlozima, procjenom kvalificirane većine vjerovnika o mogućnostima najučinkovitijeg, najbržeg i najcjelovitijeg namirenja svih vjerovnika. Da bi vjerovnici mogli donijeti ispravnu i povoljnu odluku iz svoje nadležnosti, moraju se nalaziti u pravno izvjesnoj situaciji, kako bi ispravno mogli procijeniti sve aspekte bitne za odlučivanje. Prije svega, rješenje o otvaranju stečajnog postupka mora biti pravosnažno, a glasovanje mora biti izvršeno sukladno zakonskim pravilima, sve kako bi odluke Skupštine o unovčenju i načinu unovčenja bile valjane. Osim navedenog, vjerovnici moraju biti upoznati sa sadržajem i mogućnostima realizacije pojedinih modela unovčavanja, kao i sa svojom pozicijom kod buduće diobe, pa su u tom dijelu naslonjeni na stručnost i temeljitost stečajnog upravitelja.¹⁶

¹⁰ Čl. 13. Pravilnika o standardima upravljanja stečajnom masom.

¹¹ Čl. 14. st. 2. Pravilnika o standardima upravljanja stečajnom masom.

¹² Izvješće o ekonomskom stanju stečajnog dužnika i uzrocima tog stanja redovito sadrži procjenu vrijednosti (sukladno Standardu II – čl. 14. st. 2. Pravilnika). Ako nije uključeno, onda se izvještaj vrati na dopunu, a zakazuje se odmah druga skupština na kojoj će se razmotriti ta procjena.

¹³ Čl. 157. ZS FBiH.

¹⁴ Čl. 81. st. 3. ZS FBiH.

¹⁵ U praksi će se često desiti slučaj da je potrebno modificirati izabrane načine i uvjete prodaje *ad hoc* u interesu zaštite vjerovnika, gdje sazivanje Skupštine zahtjeva mnogo duže razdoblje.

¹⁶ Stečajnom upravitelju je u interesu da se postigne što bolja cijena, što veće namirenje i to što prije, jer je to u direktnoj vezi sa visinom nagrade koju će na kraju ostvariti, sa dužinom vremena koju će provesti radeći bez naknade i sa nemogućnošću da preuzme drugi stečaj uporedo dok taj ne riješi (može maksimalno dva stečaja uporedo voditi). Skupština može prepoznati da li je procjena stečajnog upravitelja racionalna, argumentirana, a može se s njom neslagati pa naručiti stručnu procjenu prije donošenja odluke, čime je Skupština zaštićena od paušalnosti i zloupotreba.

Stečajni upravitelji i sudovi oslanjaju se na poslovne knjige i financijska izvješća društva, kako bi analizirali poslovanje, procijenili probleme koji se moraju riješiti tijekom postupka, identificirali postojeću imovinu društva, njihovu lokaciju i status. Stoga je od iznimnog značaja da direktori¹⁷ i upravljačke strukture poštuju obvezu ažurnog vođenja svih poslovnih knjiga jer važnost tih knjiga i poslovne dokumentacije ne nestaje nakon što društvo postane insolventno.¹⁸

U Republici Hrvatskoj je sudska praksa iz oblasti stečajnog prava dokumentirana putem IUS INFO portala¹⁹ i na stranici Sudska praksa²⁰ što sudionicima pruža dodatnu razinu pravne sigurnosti, kao mogućnost predviđanja izvjesnog postupanja tijela stečajnog postupka i ostalih sudionika u postupku. Ta izvjesnost je jako bitna za procjenu koja odluka je najprimjerenija u konkretnom stečajnom postupku za postizanje cilja stečajnog postupka – da li model preustroja ili stečajne likvidacije, te ako bi se opredijelili za model stečajne likvidacije, koji bi bio optimalan način unovčavanja imovine koja ulazi u stečajnu masu i koji su očekivani izazovi na tom putu. Pored toga, značajno je navesti i stranicu Sudska praksa InfoCuria²¹ Suda Europske unije.

S obzirom na slabu dokumentiranost sudske prakse u Bosni i Hercegovini u oblasti stečajnog prava,²² isto se nažalost ne može konstatirati za Bosnu i Hercegovinu. Stoga ćemo u radu analizirati pojedinačne slučajeve stečajne likvidacije, razmotriti odluke

¹⁷ Prema Prijedlogu direktive o usklađivanju određenih aspekata nesolventnosti (COM (2022) 702: Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL harmonising certain aspects of insolvency law), Glava V. o dužnostima direktora, dio je mjera čiji je cilj maksimizirati vrijednost nesolventne mase. Iako se predloženom direktivom ne pruža usklađena definicija direktora, pri prenošenju odredaba iz ove glave države članice trebale bi uzeti u obzir da bi se pojam direktora trebao tumačiti u širem smislu. To je u skladu s prijedlogom iz Zakonodavnog vodiča o stečajnom pravu Komisije Ujedinjenih naroda za međunarodno trgovačko pravo (UNCITRAL) (Zakonodavni vodič UNCITRAL-a o stečajnom pravu, četvrti dio: Obveze direktora u razdoblju koje se približava nesolventnosti (uključujući i skupinama poduzeća), str. 19. (točka 15.)), prema kojem se „kao opća uputa [...], osoba se može smatrati direktorom kada je zadužena za donošenje ključnih odluka u pogledu upravljanja poduzećem ili kada te odluke stvarno donosi ili bi ih trebala donositi”.

¹⁸ Spark, Tipik, Study on tracing and recovery of debtor’s assets by insolvency practitioners, Framework Contract JUST/2020/PR/03/0001 on Legal analysis services, including compliance assessment of national transposing measures, in the Justice and Consumers policy areas - Lot 2, str. 31.

¹⁹ IUS-INFO je pravni i poslovni informacijski sustav te najveća digitalna komercijalna baza s povezanim pravnim sadržajem iz Hrvatske i Europske unije na jednom mjestu. Vidi: Informacije i usluge, IUS INFO, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/o-tvrtki/o-nama>, 10. 3. 2024.

²⁰ Sudska praksa informacijski je sustav koji je nastao u sklopu projekta PHARE 2006 “Usklađivanje i objavljivanje sudske prakse” i omogućuje uvid u sudske prakse Vrhovnog suda Republike Hrvatske te ostalih sudova u Republici Hrvatskoj. Osnovni cilj i svrha projekta je tzv. harmonizacija sudske prakse odnosno dostupnost sudskih odluka svim sucima i sudskim savjetnicima u svim sudovima Republike Hrvatske, kao i široj općoj i pravnoj javnosti. Ustavna zadaća Vrhovnog suda RH jest osigurati jedinstvenu primjenu zakona i ravnopravnost građana kao i sustav objavljivanja sudske prakse na Internetu. Više na: Portal sudske prakse, O pretraživanju i pregledu odluka, Vrhovni sud Republike Hrvatske, dostupno na: <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/home>, 10. 3. 2024.

²¹ Dostupno na: <https://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=hr>, 10. 3. 2024.

²² Portal sudske prakse nudi određeni broj odluka koje se tiču stečajnog postupka, ali je uglavnom riječ o odlukama sudova u drugim građanskim postupcima, ne o odlukama stečajnih sudova.

Skupštine vjerovnika u pogledu načina i uvjeta unovčavanja imovine, te realizaciju istih kroz sudske odluke.

2.1. PRODAJA STEČAJNOG DUŽNIKA KAO PRAVNE OSOBE

2.1.1. Općenito

Kad je u pitanju institut prodaje stečajnog dužnika kao pravne osobe, ovaj način se provodi kada je procijenjeno da je moguće postići veću imovinsku korist od one koja bi se postigla pojedinačnom prodajom imovine stečajnog dužnika.²³ Posljedica toga je da se stečajni postupak obustavlja u odnosu na stečajnog dužnika, a nastavlja u odnosu na stečajnu masu.

U teoriji se smatra kako prodaja dužnika kao pravne osobe ima prednosti u odnosu na prodaju pojedinačnih stvari koje ulaze u stečajnu masu. Stečajni dužnik više vrijedi u odnosu na njegovu pojedinačnu imovinu.²⁴ Na ovaj način prodajom se može ostvariti veći iznos novca za stečajnu masu, dok se troškovi stečajnog postupka smanjuju.²⁵ Time se vjerovnici namiruju u višem iznosu. Sve to dovodi do bržeg okončanja stečajnog postupka, odnosno povećava se učinkovitost.²⁶

U teoriji se navodi kako je mana ovog instituta pravilno određivanje prodajne cijene.²⁷ Međutim, cijenu procjenjuje sudski vještak/procjenitelj, ili češće stručni tim vještaka različitih struka, a cijenu svakako u konačnici određuje tržište.²⁸

2.1.2. Zakonsko određenje

Sva tri nova stečajna zakona u BiH uređuju institut prodaje dužnika kao pravne osobe: Zakon o stečaju Republike Srpske iz 2016. odredbama čl. 158. i 159.; Zakon o stečaju Brčko distrikta BiH iz 2019. odredbama čl. 163. i 164., a Zakon o stečaju Federacije BiH iz 2021. odredbama čl. 163. i 164.

²³ Čl. 14., st. 2. Pravilnika o utvrđivanju standarda za upravljanje stečajnom masom.

²⁴ U stečajnoj masi se često nalaze stvari i prava dužnika glede kojih nema jasnih imovinsko-pravnih odnosa. Tu su stvari i prava koji se ne mogu prodati ili se mogu prodati uz visoke troškove i napor. Stečajni dužnik može biti nositelj različitih dozvola i jedini način njihove kupovine je kupovinom dužnika kao pravne osobe. Poslovno ime može imati posebnu vrijednost na tržištu. RADOVIĆ, Vuk, *Stečajno pravo*, Knjiga prva, Univerzitet u Beogradu, Pravni fakultet, Beograd 2017., str. 543. i 544.

²⁵ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT REPORT, Accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council harmonising certain aspects of insolvency law, {COM(2022) 702 final} - {SEC(2022) 434 final} - {SWD(2022) 396 final}, EUROPEAN COMMISSION, Brussels, 7.12.2022, SWD(2022) 395 final, str. 16.

²⁶ RADOVIĆ, *Stečajno pravo*, str. 542. – 545.

²⁷ Problem pri određivanju cijene može nastati zbog privatnih interesa osoba uključenih u prodaju (stečajnog upravitelja, članova upravljačkih struktura gospodarskog društva) i nedostatan kapacitet sudova u procjeni stvarne vrijednosti dužnikove imovine. MARKOVIĆ-BAJALOVIĆ, Dijana (2020) Pravne stranputice kod prodaje dužnika u stečaju. In: Unifikacija prava i pravna sigurnost: zbornik radova 33. susreta Kopaoničke škole prirodnog prava - Slobodan Perović: međunarodna naučna konferencija, Beograd, 23. decembar 2020. T. 2 = Unification of law and legal certainty : collection of papers from. Kopaonička škola prirodnog prava - Slobodan Perović, Beograd, pp. 493-519.

²⁸ Za stečajni sud i za vjerovnike, je mnogo veći problem pravilno određivanje raspodjele novca ostvarenog prodajom, odnosno određivanje omjera vrijednosti pojedinih stvari iz stečajne mase u odnosu na cjelinu, jer do te faze postupka u pravilu nema sukoba interesa, svima je interes postići što veću cijenu.

Novi Zakon o stečaju Federacije BiH iz 2021. predviđa institut prodaje stečajnog dužnika kao pravne osobe i to u dijelu zakona koji regulira upravljanje i unovčavanje stečajne mase. U Obrazloženju zakona nema nikakvih navoda o razlozima za uvođenje ovog modela unovčenja imovine. Nema navoda niti pojašnjenja na temelju kojih analiza je bilo opravdano uvesti taj institut. Nejasna je svrha/cilj uvođenja ovog instituta, odnosno je li zakonodavac mislio da je ovaj vid prodaje oblik spašavanja, sanacije dužnika. Prodaju stečajnog dužnika kao pravne osobe ne treba gledati isključivo kao način unovčenja imovine već ovaj institut može biti model ozdravljenja, ekonomsko financijskog spašavanja stečajnog dužnika, odnosno osposobljavanje za nastavak obavljanja poslovne djelatnosti.²⁹

2.1.3. Dopusštenost prodaje stečajnog dužnika kao pravne osobe

Ako Zakonom o stečaju nije predviđena prodaja dužnika kao pravne osobe, onda se ovaj institut i ne može primijeniti u okviru stečajnog postupka. ZS FBiH izričito predviđa ovu mogućnost kroz dva članka zakona, te putem tri članka Pravilnika o utvrđivanju standarda za upravljanje stečajnom masom FBiH.³⁰

Iako sama prodaja dužnika kao pravne osobe nije detaljno regulirana, ona je određena. Tako čl. 163., st. 1. ZS FBiH određuje da Skupština vjerovnika može odlučiti prodati stečajnog dužnika kao pravnu osobu. Zakon ne određuje nikakva posebna pravila u pogledu potrebne većine glasova za takvu odluku Skupštine, pa se u toj situaciji primjenjuje članak 81. ZS FBiH.³¹

Pravni temelj za zaključenje ugovora o prodaji je odluka o prodaji koju donose vjerovnici, a o kojoj u zakonu nema ni slova. Zakon uopće ne određuje niti obvezan sadržaj odluke Skupštine o prodaji stečajnog dužnika kao pravne osobe.³² Kako se reflektira na pravnu sigurnost sudionika u stečajnom postupku u F BiH činjenica da zakonom nije propisano da u odluci Skupštine vjerovnika moraju biti sadržani bitni sastojci tog ugovora? Stečajni upravitelj je u poziciji analognoj sa specijalnim punomoćnikom ili nalogoprimcem, sa nalogom/odlukom Skupštine vjerovnika da proda Stečajnog dužnika, pa da bi ispunio svoj nalog u svemu, odnosno pravilno proveo odluku, mora imati zapisanu izričitu i potpunu volju nalogodavatelja, u ovom slučaju Skupštine vjerovnika. ZS F BiH je ukazane nedostatke očito namjeravao premostiti odredbom čl. 81. st. 3. ZS F BiH, uključivanjem Odbora vjerovnika u operativno odlučivanje, koji ako ga tako ovlasti Skupština, može dopuniti ili izmijeniti sadržaj odluke Skupštine o prodaji.

U svakom stečajnom predmetu sadržaj odluke Skupštine vjerovnika će ovisiti od organizacijske strukture dužnika i njegovih pravnih odnosa s trećim osobama. Predmet ugovora je stečajni dužnik koji se individualizira registarskim podatcima (poslovno ime, sjedište, porezni identifikacijski broj i sl.). Međutim, nije dostatno samo određenje dužnika prema registarskim podatcima već je potrebno navesti što se prodaje i gdje

²⁹ DIKA, Mihailo, *Prodaja dužnika u stečaju*, Pravni život, br. 1 – 2/1992., str. 113.

³⁰ Čl. 14., 26. i 48.

³¹ Prema čl. 81., st. 6. pravo glasa u Skupštini vjerovnika imaju vjerovnici koji su prijavili svoja potraživanja, a koja nije osporio stečajni upravitelj ili netko od vjerovnika s pravom glasa. Stavkom 13. je određeno da se na Skupštini vjerovnika odluke donose prisutni vjerovnici, s tim da suma iznosa prisutnih vjerovnika koji su glasali za odluku, mora biti veća od polovine sume iznosa potraživanja prisutnih vjerovnika koji su glasali protiv.

³² Republika Hrvatska nema institut prodaje dužnika kao pravne osobe već je regulirala institut prodaje imovine kao cjeline. U odluci o prodaji se formuliraju bitni elementi budućeg ugovora o prodaji, a to su predmet prodaje, cijena, uvjeti i način prodaje. Vidi za hrvatsko pravo čl. 235., st. 2. ZS RH. U odluci o prodaji vjerovnici će odrediti uvjete i način prodaje i bitne sastojke ugovora o prodaji imovine dužnika kao cjeline.

se nalazi.³³ Predmet ugovora o prodaji jesu sve stvari i prava stečajnoga dužnika koja ulaze u stečajnu masu, osim ako odredbama ugovora o prodaji nije drukčije izrijeком određeno.³⁴

Iz svega naprijed navedenog je jasno da je model prodaje stečajnog dužnika kao pravne osobe specifičan model prodaje, kroz koji se faktički ostvaruje mogućnost sanacije dužnika. Pravna osoba nakon prodaje nastavlja obavljanje registrirane djelatnosti, neopterećena bilo kakvim obvezama, a opremljena materijalnim i radnim kapacitetom, samo sa izmijenjenom vlasničkom i upravljačkom strukturom društva, pa je ovaj model prodaje zapravo ekvivalent preustroju stečajnog dužnika. Stoga bi bilo primjereno da su i ovdje detaljno razrađena sva pravila, kao što je to određeno kod preustroja stečajnog dužnika.

Iako u zakonu nije izričito određeno vjerovnici mogu na izvještajnom ročištu ili na kojoj kasnijoj skupštini vjerovnika, na temelju izvješća stečajnog upravitelja, odnosno nalaza i mišljenja vještaka, odlučiti da se umjesto unovčenja pojedinih dijelova imovine dužnika odredi prodaja imovine dužnika kao pravne osobe,³⁵ ali se to može zaključiti iz konteksta ostalih zakonskih odredbi.

Evidentno je kako zakonodavac nije detaljno regulirao ovaj institut. Niti je odredio što odluka o prodaji dužnika kao pravne osobe mora sadržavati, niti što sadrži takav specifičan, kompleksan pravni posao u kojem se steču pravila više pravnih disciplina.³⁶ Zaključuje se ili da zakonodavac nije posvetio potrebnu pažnju ovom obliku unovčenja ili da ga nije zamislio kao model sanacije. Međutim, praktična provedba ove mogućnosti u praksi je evidentno pokazala da je to model sanacije dužnika.

2.1.4. Zakonska procedura

Da bi moglo doći do realiziranja prodaje dužnika kao pravne osobe moraju se ispuniti određeni uvjeti o čemu se brine stečajni upravitelj uz sudjelovanje drugih tijela u stečajnom postupku.

Prema čl. 163., st. 4. ZS FBiH, prije nego što izloži prodaji stečajnog dužnika, kao pravne osobe, stečajni upravitelj je dužan izvršiti procjenu njegove vrijednosti, kao i vrijednost stvari ili dijela stvari na kojoj postoji razlučno pravo.³⁷ Iz zakonske odredbe ne možemo zaključiti da postoji materijalnopravni uvjet da je ta procjena povoljnija za vjerovnike, i tek Pravilnikom se određuje uvjet da bi taj vid prodaje bio povoljniji za namirenje vjerovnika.³⁸

³³ BARBIĆ, Jakša, *Prodaja imovine stečajnog dužnika kao cjeline*, u *Novosti u stečajnom pravu*, ur. Mihajlo Dika, Organizator, Zagreb, 2001., str. 193. VELIMIROVIĆ, *Prodaja stečajnog dužnika*, op. cit., str. 196.

³⁴ Vidi čl. 238. ZS RH.

³⁵ Vidi za hrvatsko pravo članak 235. ZS RH koji određuje da vjerovnici mogu na izvještajnom ročištu ili na kojoj kasnijoj skupštini vjerovnika, na temelju izvještaja stečajnoga upravitelja, odnosno nalaza i mišljenja vještaka, odlučiti da se umjesto unovčenja pojedinih dijelova imovine dužnika odredi prodaja imovine dužnika kao cjeline (odluka o prodaji).

³⁶ VELIMIROVIĆ, *Prodaja stečajnog dužnika*, op. cit., str. 198. RADOVIĆ, *Stečajno pravo*, str. 554.

³⁷ Način procjene je potpuno definiran Standardom II Pravilnika o upravljanju stečajnom masom. Ako stečajni upravitelj ujedno nema licencu procjenitelja, neće se ni upuštati u procjenu, a ako se i upusti radi ekonomičnosti postupka (za slučaj npr. da je nedavno imao identičan slučaj prodaje, ili da je riječ o jednostavnoj procjeni s obzirom na popisanu imovinu) Skupština uopće nije obvezna prihvatiti procjenu stečajnog upravitelja, može tražiti da se odredi procjena po ovlaštenom procjenitelju, što će sud uvažiti jer je Skupština glavni i osnovno tijelo stečajnog postupka u čijoj je nadležnosti odluka o modelu unovčenja.

³⁸ Članak 48., st. 1. i 2. Pravilnika o utvrđivanju standarda za upravljanje stečajnom masom: „Prodaji stečajnog dužnika kao pravne osobe pristupa se ako procjena vrijednosti pravne

Prema čl. 163., st. 2. i 3. ZS FBiH, stečajni upravitelj je dužan obavijestiti različne vjerovnike o prodaji stečajnog dužnika kao pravne osobe, a ako se različni vjerovnici protive prodaji stečajnog dužnika kao pravne osobe sud može odlučiti da se predmeti na kojima postoji različno pravo prethodno izdvoje i unovčavaju po pravilima prinudnog izvršenja ili odrediti druge mjere zaštite različitih vjerovnik. Čl. 48., st. 3. Pravilnika o utvrđivanju standarda za upravljanje stečajnom masom određuje da u slučaju prodaje stečajnog dužnika na čijoj imovini postoje različna prava, stečajni upravitelj angažira ovlaštenog vještaka da izvrši procjenu vrijednosti stečajnog dužnika kao pravne osobe, i procjenu vrijednosti imovine stečajnog dužnika koja je predmet različitog prava. Iz ove odredbe je razvidno da je stečajni upravitelj obavezan angažirati ovlaštenog vještaka samo kada na nekim dijelovima imovine dužnika postoji različno pravo.

U ugovoru o prodaji moralo bi se naznačiti koji točno predmeti na kojima postoji različno pravo se izdvajaju iz prodaje i ostaju u stečajnoj masi, ako postoji takva prethodna odluka suda.

Polazni parametar za utvrđivanje cijene stečajnog dužnika je početni stečajni bilans, koji mora biti izrađen u skladu sa standardom II Pravilnika o utvrđivanju standarda upravljanja stečajnom masom. On predstavlja popis svih stavki imovine stečajnog dužnika koja je ušla u stečajnu masu.³⁹ Svakako je neophodno uzeti u obzir i okolnost jesu li dijelovi imovine koji se preuzimaju opterećeni različnim pravima i drugim terecima, odnosno da li je stečajni sud svojom odlukom odredio izdvajanje pojedinog dijela imovine iz stečajne mase (bilo rješenjem o izlučenju, ili rješenjem o zaštiti različitih vjerovnika iz čl. 163. st. 3. ZS FBiH), da li je stečajni dužnik u posjedu svih stvari iz stečajne mase, da li je pravo stečajnog dužnika na nekoj stvari sporno, kao i procjenu naplativosti potraživanja stečajnog dužnika koja su ušla u stečajnu masu.

Kod utvrđivanja cijene stečajnog dužnika kao pravne osobe nužno je primijeniti metodu diskontnih novčanih tijekova, kao i druge metode koje su u skladu sa Međunarodnim standardima procjene (IVS).⁴⁰

Ugovor o prodaji, u pisanom obliku, sklapa s kupcem u ime i za račun stečajnog dužnika, stečajni upravitelj.

Prema čl. 172., st. 3. ZS FBiH, predviđena je mogućnost „otuđenja gospodarskog/privrednog društva ili nekog pogona“, odnosno stečajni upravitelj je obavezan pribaviti suglasnost odbora vjerovnika za takvu radnju koja je od posebne važnosti.⁴¹ Iako nije precizirano niti razrađeno na što se konkretno misli pod terminom „otuđenja gospodarskog društva“ u praksi je jasno da ta odredba nije sinonim prodaji dužnika kao

osobe pokazuje da je ovaj vid prodaje povoljniji odnosno da je procijenjena vrijednost pravne osobe veća od procjene ukupne vrijednosti pojedinačnih dijelova imovine stečajnog dužnika.“

³⁹ Sukladno čl. 15. Pravilnika početna stečajna bilanca sačinjava se na temelju procjene cjelokupne popisane imovine stečajnog dužnika i njegovih obveza na dan otvaranja stečajnog postupka, te na temelju predračuna troškova stečajnog postupka i obveza stečajne mase.

⁴⁰ U pravu Republike Hrvatske je regulirano da se za utvrđivanje vrijednosti tih prava uzima u obzir i pretpostavljena cijena po kojoj bi stvar ili pravo na kojima postoji različno pravo mogli biti unovčeni u stečajnom postupku. Također, ako se cijena ne isplaćuje odmah nakon sklapanja ugovora o prodaji, ona se mora isplatiti najkasnije u roku od šest mjeseci, ali je u tom slučaju kupac dužan dati odgovarajuće osiguranje. Sud bi trebao moći odobriti kupcu da u stečajnu masu ne uplati onaj dio cijene koji odgovara predvidivom iznosu koji bi kupac dobio kao stečajni vjerovnik u stečajnom postupku. Za hrvatsko pravo vidi čl. 236. ZS RH.

⁴¹ Na isti način se traži suglasnost odbora vjerovnika i u čl. 167., st. 3., toč. a) ZS RS i čl. 172., st. 3., toč. a) ZS BD.

pravne osobe (stečajni dužnik može imati više poduzeća, poslovnih jedinica, podružnica i drugih organizacijskih jedinica koje također mogu imati vlastitu vrijednost kao odvojene cjeline). Kako je u pravilu riječ samo o dijelovima imovine stečajne mase, odnosno cjelinama imovine unutar cjeline stečajne mase, nije neobično što je odluku o tome zakonodavac stavio u nadležnost Odboru vjerovnika, kao operativnom tijelu koje predstavlja stečajne vjerovnike.

2.1.5. Primjena pravila o zaštiti tržišnog natjecanja

Sukladno čl. 163. st. 5. ZS FBiH, prodaja stečajnog dužnika kao pravne osobe ne može se vršiti suprotno propisima kojima se uređuje zaštita konkurencije.

Zaštita tržišnog natjecanja, odnosno zaštita konkurencije u BiH uređena je Zakonom o konkurenciji BiH (ZK BiH).⁴²

Prema čl. 16., st. 3. ZK, prijavu koncentracije bi trebao podnijeti kupac, odnosno gospodarski subjekt koji stječe kontrolu. Konkurencijsko vijeće dužno je objaviti podatke iz prijave koncentracije u dnevnim novinama, posebice: naziv gospodarskih subjekata sudionika koncentracije, oblik koncentracije, gospodarski sektor u okviru kojega se koncentracija vrši.

Pozitivna odluka, odnosno rješenje Konkurencijskog vijeća o odobrenju koncentracije, je uvjet za punovažnosti ugovora o prodaji stečajnog dužnika kao pravne osobe, odnosno treba ga tretirati kao odredbe zaključenja ugovora.

Ako bi Konkurencijsko vijeće donijelo rješenje o zabrani koncentracije, prodaja dužnika kao pravne osobe s tim kupcem bi bila ništava u smislu čl. 103. Zakona o obveznim odnosima.⁴³

Kod prodaje stečajnog dužnika, na licitaciji se uspostavlja redosljed najboljih ponuda te se poziva prvorangirani ponuđač da dostavi podatke o svom poslovanju iz kojih se vidi da ne podliježe obvezi prijave konkurencije, uz ovjerenu izjavu ovlaštene osobe kupca o tome, ili pozitivno rješenje KV u optimalnom roku kako bi se pristupilo zaključenju ugovora. Ako prvoplasirani ponuđač ne dostavi traženo, tada se poziva drugoplasirani ponuđač na isto i tako redom dok se ne zaključi ugovor.

2.1.6. Pravne posljedice prodaje stečajnog dužnika kao pravne osobe

U slučaju prodaje stečajnog dužnika kao pravne osobe, stečajni postupak u odnosu na stečajnog dužnika se obustavlja, a u odnosu na stečajnu masu se nastavlja.⁴⁴ Stečajna masa kao pravni subjekt *sui generis* formira se tek nakon obustave stečajnog postupka u odnosu na dužnika, u fazi prodaje dužnika kao pravne osobe ona još ne postoji, nema pravni subjektivitet.⁴⁵ Novac dobiven prodajom stečajnog dužnika ulazi u stečajnu masu koja preuzima obveze izmirenja troškova stečajnog postupka, dugova stečajne mase i izmirivanja potraživanja vjerovnika sukladno zakonu.⁴⁶ Stečajnu masu zastupa

⁴² „Službeni glasnik BiH“, br. 48/05, 76/07 i 80/09. Čl. 13. ZK-a definira zabranjene koncentracije na način da su zabranjene koncentracije gospodarskih subjekata koje za rezultat imaju značajno narušavanje učinkovite tržišne konkurencije na cijelom tržištu Bosne i Hercegovine ili na njenom značajnijem dijelu, a posebno kojima se stvara novi ili jača postojeći dominantni položaj.

⁴³ “Sl. list SFRJ”, br. 29/1978, 39/1985, 45/1989 - odluka USJ i 57/1989, “Sl. list RBiH”, br. 2/1992, 13/1993 i 13/1994 i “Sl. novine FBiH”, br. 29/2003 i 42/2011.

⁴⁴ Čl. 164., st. 1. ZS FBiH.

⁴⁵ DIKA, *Prodaja dužnika u stečaju*, str. 116.

⁴⁶ Čl. 164. st. 2. ZS FBiH.

stečajni upravitelj, koji je obvezan stečajnu masu registrirati u registru poslovnih subjekata.⁴⁷

Obveza stečajne mase ne proizlazi iz ugovora o prodaji dužnika kao pravne osobe već direktno iz zakona, radi se o zakonskoj obvezi bez obzira je li unijeta u ugovor. Mišljenja smo kako je to povoljnije za kupca, jer bi bilo pravno nesigurnije za kupca da iz ugovora crpi tu poziciju i da ovisi o savjesnosti sugovaratelja.

Sukladno čl. 164., st. 4. u registru poslovnih subjekata i drugim odgovarajućim registrima registriraju se promjene na temelju ugovora o prodaji stečajnog dužnika kao pravne osobe, sukladno zakonu kojim se uređuje registracija poslovnih subjekata. Međutim, mišljenja smo kako je pogrešno u ovom stavku određeno da se promjene temelje na ugovoru o prodaji, te da bi u ovoj odredbi umjesto ugovora o prodaji trebalo stajati na „temelju rješenja o dosudi“.

U slučaju kada je stečajni dužnik prodan kao pravna osoba, različni vjerovnici koji su imali osigurano pravo na bilo kom dijelu imovine stečajnog dužnika imaju pravo prioriteta u diobi sredstava ostvarenih prodajom, prema rangu prioriteta koji su stekli sukladno zakonu, a srazmjerno procijenjenom sudjelovanju u vrijednosti imovine koja je predmet osiguranog prava u odnosu na procijenjenu vrijednost pravne osobe.

Za potraživanja prema stečajnom dužniku koja su nastala do obustave stečajnog postupka ne odgovara ni stečajni dužnik, ni njegov kupac, a pravne osobe koje su vršile usluge stečajnom dužniku od općeg interesa ne mogu obustaviti pružanje usluga zbog neplaćenih računa nastalih prije otvaranja stečajnog postupka.

2.1.7. Analiza primjera iz sudske prakse u BiH

Nisu brojni primjeri prodaje stečajnog dužnika kao pravne osobe u BiH, a autori ovog rada su se opredijelili prikazati praksu stečajnog suda kroz provedbu ovog instituta u stečajnom predmetu BOSNAPLOD Brčko.⁴⁸

Stečajni postupak otvoren je dana 30.01.2013. g., (u vrijeme dok je na snazi bio Zakon o stečaju, prinudnom poravnanju i likvidaciji BD), na prijedlog vjerovnika Porezne uprave Distrikta Brčko, radi nastupanja platežne nesposobnosti. BOSNAPLOD je bio poslovni subjekt koji se bavio proizvodnjom, preradom i konzerviranjem voća u zemlji i inozemstvu koji je u momentu otvaranja stečaja zapošljavao 95 radnika. Skupština vjerovnika donijela je odluku o stečajnoj likvidaciji, a Odbor vjerovnika je na više sjednica razmatrao koji je najpovoljniji način unovčenja imovine. Stečajni upravitelj je izvršio procjenu vrijednosti imovine pojedinačno za svaki predmet i svaku nekretninu. Na određenim nekretninama bila su upisana različna prava, pa je na osnovu toga izvršeno umanjenje procijenjene vrijednosti.⁴⁹

Odbor vjerovnika sastajao se mjesečno. Stečajni upravitelj je prezentirao Odboru brojne modele prodaje imovine stečajnog dužnika, sa mogućim načinima održavanja prodaje, formiranja cijene, te uvjetima plaćanja kupoprodajne cijene. Postojao je konstantan jednoglasan stav Odbora da je cilj unovčavanja imovine bio da stečajni dužnik ozdravi i radi bar još 5 godina i jer bi trebao zaposliti 100 ljudi, a tražio se najpovoljniji model s obzirom na zatečeno kompleksno stanje imovinskih odnosa. Dok su trajali pre-

⁴⁷ Čl. 164. st. 3. ZS FBiH.

⁴⁸ Pravosudna komisija Brčko Distrikta BiH donijela je Rješenje kojim se dozvoljava pristup informacijama o ovom stečajnom predmetu br. SuPK -04-619 124-I od 27. 3. 2024. g., za potrebe ovog znanstveno-istraživačkog rada.

⁴⁹ Postojale su stvari u stečajnoj masi sa neriješenim imovinskim odnosima, pa je stečajni sudac upozorio Odbor da se ne može vršiti prodaja dok se ne definira točno imovinski status tih stvari, prvenstveno plantaža koje je koristio taj stečajni dužnik po ugovoru o koncesiji.

govori oko modela prodaje, Odbor je dao suglasnost stečajnom upravitelju da poduzme nužne radove na plantažama.⁵⁰

U rad Odbora uključeni su i pozvani svi razlučni vjerovnici kojima je prezentirana činjenica kako imovina stečajnog dužnika u biti čini jednu cjelinu, jer je tako instalacijski postavljena, jer nema pojedinačnih pristupa nekretninama koje su založene, što bi sve smanjilo cijenu za slučaj unovčavanja pojedinačnih stavki iz imovine.⁵¹ Odbor je morao osigurati mogućnost ispunjenja ugovora o zakupu poljoprivrednog zemljišta sa zasadenim plantažama.⁵²

To se postiglo tek 04.03.2014. g. (za više od godinu dana nakon otvaranja stečaja).

Konačno u lipnju 2014. g. Odbor je donio odluku kojom je prihvatio prijedlog odluke kojeg je sačinio stečajni upravitelj, da se stečajni dužnik proda kao pravna osoba, o visini početne cijene i najniže cijene, s čime su se suglasili i razlučni vjerovnici kao i Vlada Brčko Distrikta, kao zakupodavac po ugovoru sa stečajnim dužnikom koji se imao nastaviti i nakon prodaje stečajnog dužnika. Rješenjem od 5. 9. 2014. g. stečajni sudac je dao suglasnost za prodaju stečajnog dužnika kao pravne osobe.⁵³ Prodaja dužnika se oglašavala putem svih vrsta medija, a stečajni upravitelj je slao i pisma namjere na veći broj adresa potencijalnih interesenata za kupnju. Odluka Odbora da se prodaja izvrši javnim nadmetanjem se nije mijenjala, a donijeta je na sugestiju stečajnog upravitelja temeljenog na njegovom referentnom iskustvu. Javljali su se investitori iz inozemstva sa različitim upitima u cilju snižavanja cijene. Svaki mjesec se sastajao Odbor,⁵⁴ u čijem radu su aktivno sudjelovali stečajni upravitelj svojim prijedlozima i izvještajima, i stečajni sudac svojim usmjeravanjima Odbora kroz zakonsku proceduru, ali i razlučni vjerovnici radi zaštite svojih interesa. Konačno, na sedmoj prodaji stečajnog dužnika kao pravne osobe, u lipnju 2015. g. stečajni dužnik je prodan stranom investitoru.

Nakon potpisivanja zapisnika o prodaji od strane stečajnog upravitelja i kupca, kupac je tražio da se izmijene uvjeti kupoprodaje utvrđeni rješenjem suda kojim je dozvoljena sedma prodaja, i to na način da se nakon uplate depozita⁵⁵ i ovjere zapisnika

⁵⁰ Radi njihovog očuvanja, a da trošak tih radova uključi u cijenu kod unovčenja (da za taj iznos povećao vrijednost stečajne mase).

⁵¹ Oprema stečajnog dužnika je bila zastarjela, ali su je radnici osposobili i u tehničko-tehnološki sustav koji može funkcionirati i obavljati registriranu djelatnost.

⁵² Ugovor o zakupu trebao je trajati još 9 godina, na kojoj procjeni je stečajni dužnik prije stečaja izvršio određena neamortizirana ulaganja. Zakup zemljišta je bio pretpostavka proizvodnje budućem kupcu, pa je to bio uvjet bez kojeg se taj model stečajne likvidacije nije mogao realizirati.

⁵³ U rješenju su popisane stavke imovine koja se prodaje, uključujući prava iz ugovora o zakupu, a navedene su i opće obveze kupca (plaćanje cijene u roku od 30 dana, poreznih obveza i troškova kupoprodaje i prijenosa imovine u vlasništvo i posjed) i posebne: da nastavi s radom i obavljanje osnovne registrirane djelatnosti stečajnog dužnika, da je proširuju i dopunjava prema svojim potrebama i mogućnostima u narednih 5 godina, da preuzme i zalihe repromaterijala, gotovih proizvoda, ambalaže i sitnog inventara koji ne ulaze u vrijednost stečajne mase, a po knjigovodstvenim vrijednostima, te da osigura dvije adekvatne prostorije i korištenje opreme za rad stečajnog upravitelja i za smještaj archive za period od 12 mjeseci.

⁵⁴ I korigirao ponuđene cijene i razmatrao rastuće troškove stečajne mase, posljedicom održavanja proizvodnje, a s korekcijom cijene dužnika bilo je nužno ponovno usklađivati pripadajuće postotke namirenja razlučnih vjerovnika, konkretno banke koja je imala hipoteku na pretežnom dijelu vrijednosti pojedinačnih stavki imovine.

⁵⁵ Osiguranje (depozit) prodaje određuje stečajni upravitelj i ono ne može iznositi više od 10% procijenjene vrijednosti predmeta prodaje, s tim da taj iznos ne može biti veći od

prvo sačini Nacrt ugovora o kupoprodaji na koji će suglasnost dati stečajni sudac, a tek nakon toga da se taj ugovor potpiše i da će tek nakon toga kupac biti u obvezi platiti ostatak kupoprodajne cijene, a tek nakon uplate ukupne kupoprodajne cijene da će kupac postati vlasnik imovine, u suprotnom da gubi predujam. Tu izmjenju je sud odobrio Rješenjem od 16. 6. 2015. g.

Notar je dostavio stečajnom sucu Nacrt ugovora o kupoprodaji d.d. “Bosnaplod” u stečaju, kao pravne osobe, na koji je stečajni sudac dao suglasnost rješenjem od 30. 6. 2015. g. Ugovor je u ime i za račun stečajnog dužnika zaključio stečajni upravitelj. Ugovorom je definirana kupoprodajna cijena kolika cijena je i bila oglašena u sedmoj javnoj ponudi, a definiran je rok plaćanja od 30 dana. Ugovorom o prodaji stečajnog dužnika ugovoreno je pravo kupca da nakon zaključenja ugovora, nakon dokaza o isplati ukupne kupoprodajne cijene, te nakon pravosnažnosti rješenja suda o obustavi stečajnog postupka protiv stečajnog dužnika, bit će izbrisani svi upisi u registarskom ulošku stečajnog dužnika koji su u vezi sa stečajnim postupkom, a da će kupac biti upisan kao osnivač prodane pravne osobe. Ugovorom su definirane i posebne obveze kupca.⁵⁶ Ako u ugovorenom roku kupac ne uplati cijenu, ugovor se raskida po sili zakona i prodavatelj zadržava uplaćeni predujam. U ugovoru se konstatira kako je kupac izvršio pregled nekretnina i izvršio uvid u stvarno stanje stečajnog dužnika, da ga prihvaća u viđenom stanju, a da prodavatelj snosi sve režijske troškove do dana predaje nekretnina u posjed kupcu. Kupac je preuzeo sve obveze plaćanja poreza na promet, kao i trošak notarske obrade ugovora. Notar je posebno u ugovor stavio napomenu da se na prodaju stečajnog dužnika kao pravne osobe primjenjuju odredbe Zakona o stečaju, kao *lex specialis*.⁵⁷

Nakon zaključenja ugovora, stečajni sudac je dana 2. 7. 2015. g. donio Rješenje o dosudi i predaji stečajnog dužnika kupcu. Istim rješenjem na kupca su prenijete sve dionice stečajnog dužnika, aktiva društva oslobođena od bilo kakvih stvarnih i pravnih tereta, hipoteka, zabilježbi, predbilježbi, ograničenja, prava preče kupovine i sličnih preferencijalnih aranžmana, i bez obveza kupca prema radnicima i drugih obveza nastalih do dana zaključenja stečajnog postupka. U tom rješenju navedene su sve stavke nepokretne i pokretne imovine koje se predaju kupcu, kao i ostala imovina (potraživanja i prava korištenja zasada po ugovorima). U tom rješenju je navedena obveza kupca da nastavi s radom i obavljanjem registrirane djelatnosti, sve kako je bilo navedeno i u ugovoru, kao i obveze za uredske prostorije stečajnog upravitelja i obveze oko procesa branja i procesuiranja višanja, sve isto kao i u ugovoru. Stečajni dužnik je tim rješenjem oslobođen od obveza prema drugim pravnim i fizičkim osobama koje su nastale prije otvaranje stečajnog postupka i koje su nastale u tijeku stečajnog postupka zaključno

50.000 KM. Osiguranje (depozit) ne vraća se kupcu koji je izlicitirao i prihvatio kupoprodajnu cijenu, a nije je uplatio u određenom roku. Sukladno čl. 165. ZS FBiH.

⁵⁶ Da nastavi sa radom i obavljanjem registrirane djelatnosti koja je konzistentna osnovnoj djelatnosti u preradi voća, da je proširuje i dopunjava, prema svojim potrebama i mogućnostima u sljedećih 5 godina; da ulaskom u posjed preuzme i zalihe repromaterijala, gotovih proizvoda, ambalaže i sitnog inventara, koji ne ulaze u vrijednost stečajne mase, a po knjigovodstvenim vrijednostima, da osigura dva ureda za rad stečajnom upravitelju na period od 12 mjeseci, te kao posebnu obvezu (u skladu sa posljednjom odlukom Odbora vjerovnika) u vezi trenutnog branja i procesiranja roda višanja sa zasada pod koncesijom, da kupac preuzima obvezu naknade razumnih i stvarnih troškova nastalih od strane stečajnog dužnika do momenta prodaje.

⁵⁷ Stečajni sudac je isti dan izdao rješenje kojim se daje suglasnost na Nacrt ugovora o kupoprodaji stečajnog dužnika, nakon čega su ugovorne strane potpisale ugovor, i kupac platio ostatak kupoprodajnu cijenu.

sa danom primopredaje, a da pasivu stečajnog dužnika, koju čine te obveze preuzima stečajna masa u skladu sa Zakonom o stečaju, prinudnom poravnanju i likvidaciji Brčko Distrikta BiH. Tim rješenjem o dosudi prestala su prava na dionice dioničarima prema spisku Centralnog registra vrijednosnih papira Brčko Distrikta, koji su imali pravo na dionice na dan 30.01.2013. g. (na dan otvaranja stečajnog postupka) i ukidaju se sva prava tih dioničara koja prelaze na kupca kao novog vlasnika, te sud daje nalog Centralnom registru vrijednosnih papira i Komisiji za vrijednosne papire nalog za prijenos vlasništva na dionicama stečajnog dužnika. Sud rješenjem nalaže stečajnom dužniku predaju u posjed stečajnog dužnika kupcu, da mu preda svu materijalno-financijsku i drugu dokumentaciju i pruži pomoć prilikom upisa prava u javne registre, uz obvezu da o primopredaji sačini zapisnik. Istim rješenjem sud daje nalog i zemljišnoknjižnom uredu za brisanje svih tereta upisanih na nekretninama stečajnog dužnika.

Nakon što je rješenje o dosudi postalo pravosnažno, Rješenjem od 20. 7. 2015. g. stečajni sud je obustavio stečajni postupak protiv stečajnog dužnika, a nastavio protiv stečajne mase dobivene prodajom stečajnog dužnika, koju će zastupati stečajni upravitelj.⁵⁸ Tim rješenjem je određeno da će stečajna masa nastaviti parnične postupke koji se vode protiv stečajnog dužnika, a da se na kupca prenosi pravo vođenja postupaka za utvrđivanje vlasništva nad spornom imovinom koja je kao takva bila označena i u ugovoru o prodaji. Izdan je nalog sudskom registru da nakon pravosnažnosti tog rješenja izvrši brisanje zabilježbe upisa rješenja o otvaranju stečajnog postupka, odnosno da iz naziva stečajnog dužnika briše oznaku "u stečaju".

Nakon prodaje izvršena je glavna dioba u kojoj su se različni vjerovnici namirili sa 62,12 %, a radnici (ukupno 95 zatečenih radnika) sa 60,59% od iznosa utvrđenih potraživanja.⁵⁹ U postupku održavanja proizvodnje do prodaje stvoreni su veliki troškovi, ali i profit, tako da su u konačnici ostvarene uštede za stečajnu masu od skoro pola milijuna KM. U tom procesu bilo je angažirano 14 radnika sezonaca po ugovoru o djelu. Nakon prodaje stečajni dužnik je nastavio svoju djelatnost i zaposlio nove radnike.

Odlukama Odbora, koji se sastajao na mjesečnoj razini, u suradnji sa stečajnim upraviteljem i različnim vjerovnicima, a na kojim sjednicama je uvijek bila prisutna i aktivna stečajna sutkinja, uspio se stvoriti djelotvoran okvir za optimalno unovčenje imovine stečajnog dužnika, ali i za ostvarenje zajedničkog interesa svih sudionika u postupku - da BOSNAPLOD nastavi poslovanje kroz registriranu djelatnost.

Stečajni postupak protiv stečajne mase se nastavio sve do kraja 2023. g., dok se dočekao završetak svih parnica. Provedba stečaja se odvijala uz odgovorno, razumno postupanje sudionika, ali unatoč tomu procijenjena vrijednost i na kraju iznos prodane cijene su pokazatelj gospodarske situacije, odnosno stanja tržišta u Bosni i Hercegovini, što su objektivni razlozi zbog kojih se stečajni postupci ne mogu okončati u kratkom roku.⁶⁰

⁵⁸ Što je sukladno posljedicama prodaje stečajnog dužnika kao pravne osobe koje su određene u čl. 164., st. 1. i 2. ZS FBiH. Čl. 164., st. 1. i 2. ZS BD.

⁵⁹ S tim da su doprinosi za mirovinu radnicima uplaćeni u punom iznosu te su radnici uspjeli uvezati radni staž za određeni period, dok su doprinosi za zdravstveno osiguranje uplaćeni u nešto manjem iznosu.

⁶⁰ Objektivni razlozi zbog kojih se stečajni postupci ne mogu okončati u kratkom roku: a) nemogućnost prodaje imovine stečajnog dužnika zbog nepostojanja interesa za kupovinu iste ili ekonomske situacije odnosno stanja tržišta uz uvjet da se preduzimaju sve razumne mjere kako bi se u konkretnim ekonomskim okolnostima došlo do unovčenja imovine, te trajanja druge vrste postupaka (parnični i upravni postupci) u vezi s imovinom; b) veliki broj postupaka proizašlih iz stečaja ili u vezi s njim (parnični, upravni postupci) i potrebno

Iz brojnosti odluka i kompleksnosti problematike koja se rješavala na sjednicama Odbora vjerovnika, sasvim je jasno da Skupština vjerovnika (s obzirom na brojnost članova, na trošak, vrijeme i način sazivanja, s obzirom na način odlučivanja skupštine koji se bazira na preglasavanju, pa očito ne jamči zastupljenost svih skupina vjerovnika) ne bi mogla svrhovito i blagovremeno odgovoriti zadatku pronalaska operativnog načina unovčavanja stečajnog dužnika i rješavanja s tim povezanih operativnih problema, što govori da je zakonsko rješenje po kojem Skupština na Odbor može prenijeti izbor modela unovčenja sasvim opravdan u praksi.

O značaju i ulozi odbora vjerovnika govori i Prijedlog direktive Europskog parlamenta i Vijeća o usklađivanju određenih aspekata prava o nesolventnosti.⁶¹ Odbor vjerovnika ključan je instrument kojim se osigurava da se postupci u slučaju nesolventnosti provode na način kojim se štite interesi vjerovnika i osigurava uključenost pojedinačnih vjerovnika koji inače ne bi mogli sudjelovali u postupku zbog ograničenih sredstava ili zemljopisne udaljenosti.⁶²

2.2. PRODAJA IMOVINE STEČAJNOG DUŽNIKA

2.2.1. Općenito

U stečajnom postupku dozvoljeno je unovčavanje imovine na način da se prodaju pojedinačni predmeti imovine iz stečajne mase, ali zakonom nije zabranjeno niti da se imovina prodaje kao cjelina, ako se tako može postići bolja cijena za diobu. Analizom sudske prakse došli smo do zaključka kako inovativnost, kreativnost i profesionalizam provoditelja zakonskih normi, odnosno dionika stečajnog postupka, mogu dovesti do razrade nedefiniranih instituta vodeći se primarnim ciljem/vima stečajnog postupka. Stoga ćemo prikazati primjere takvih postupanja.

2.2.2. Likvidacija stečajnog dužnika prodajom imovine kao cjeline

Uspješan primjer stečaja u kojem je realizirana prodaja imovine koja čini stečajnu masu kao cjeline prikazat ćemo na primjeru stečaja Tvornice keksa i vafla LASTA d.d. Čapljina koji je proveden pred Općinskim sudom u Mostaru.⁶³ Prijedlog za otvara-

vrijeme za njihovo rješavanje. Vodič za učinkovitije rješavanje stečajnih predmeta, Visoko sudsko i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2019., str. 36.

⁶¹ COM (2022) 702. U glavi VII. Prijedloga utvrđuju se odredbe o odboru vjerovnika (čl. 58. – 67.).

⁶² Članak 58. odnosi se na zahtjeve za osnivanje odbora vjerovnika utvrđivanjem načela prema kojem se odluka o osnivanju odbora vjerovnika donosi na glavnoj skupštini vjerovnika. Ovim se člankom dopušta državama članicama i da omoguće vjerovnicima osnivanje odbora vjerovnika od trenutka podnošenja zahtjeva za pokretanje postupka u slučaju nesolventnosti (i prije pokretanja postupka), istodobno osiguravajući da se prva glavna skupština vjerovnika sazove kako bi se donijela odluka o nastavku rada i sastavu odbora. Nadalje, u skladu s nacionalnim pravom države članice imaju diskrecijsko pravo isključiti mogućnost osnivanja odbora vjerovnika u postupcima u slučaju nesolventnosti kada trošak osnivanja i rada takvog odbora nije razmjernan vrijednosti koju on stvara. Države članice mogu u nacionalnom pravu isključiti mogućnost osnivanja odbora vjerovnika u postupku u slučaju nesolventnosti ako ukupni troškovi uključivanja takvog odbora nisu opravdani s obzirom na malu gospodarsku važnost nesolvencijske mase, mali broj vjerovnika ili činjenicu da je dužnik mikropoduzeće.

⁶³ Pristup podacima za potrebe ovog znanstveno-istraživačkog rada u odnosu na sve stečajne obrađene u ovom radu a koji su vođeni pred Općinskim sudom u Mostaru, kao stečajnim sudom, odobren je Rješenjem Općinskog suda u Mostaru broj 058-0-Su-598/24 od 5. 3. 2024. g.

nje stečajnog postupka podnio je vjerovnik, a radi platežne nesposobnosti stečajnog dužnika, obustave poslovanja i otpuštanja svih radnika. Stečaj je otvoren rješenjem od 22.05.2018. g.

Stečajni dužnik bio je tvornica i raspolagao je vrijednom imovinom koja je činila tvornički krug sa zgradama i strojevima, koji su bili funkcionalni. Stečajni dužnik bio je prezadužen, nesposoban izmirivati obaveze, nesposoban za nova kreditna zaduženja, s blokiranim računima i bez radnika, radi čega stečajni dužnik nije imao mogućnost za preustroj, te je Skupština vjerovnika usvojila da se provede stečajna likvidacija. Stečajna upraviteljica je, na temelju svog prethodnog kvalificiranog iskustva, dala mišljenje da je proizvodni proces moguće i korisno privremeno ponovno pokrenuti u svrhu demonstracije funkcionalne vrijednosti imovine stečajnog dužnika kao cjeline budućim kupcima, čime bi se povećala vrijednost stečajne mase i mogućnost postizanja bolje cijene kod unovčavanja,⁶⁴ što je Skupština usvojila kao željeni model unovčavanja imovine ovog stečajnog dužnika. Tim sudskih vještaka je utvrdio točan popis i vrijednost svih stvari koje su ušle u stečajnu masu, te je dao procjenu tržišne vrijednosti svih predmeta iz stečajne mase, te procjenu vrijednosti stečajne mase u slučaju nastavka poslovanja na temelju knjigovodstvene vrijednosti pojedinačnih stavki. Odlukom Skupštine Odbor vjerovnika je ovlašten donositi konkretne pojedinačne odluke o načinima i uvjetima prodaje imovine stečajnog dužnika, a Skupština je donijela odluku da se pokrene proizvodni proces na temelju plana proizvodnje kojeg izradi stečajna upraviteljica, a odobri Odbor vjerovnika.

Nakon usvajanja Plana proizvodnje i osiguravanja financiranja demonstrativne proizvodnje, proizvodni proces je pokrenut početkom studenog 2018. g. s 24 djelatnika po ugovoru o djelu, sa proizvodnjom dijela asortimana ranije tvornice, te je odmah oglašena i prodaja ukupne imovine po procijenjenoj vrijednosti. Na tri službene objave javnih prodaja ponuđači se nisu javljali, ali su nakon prodaja dostavljali ponude, koje je Odbor vjerovnika razmatrao i davao instrukcije stečajnoj upraviteljici oko pregovaranja za veće iznose cijene.⁶⁵ Odbor vjerovnika je potom izmijenio uvjete prodaje i naložio objavu javnog oglasa za dostavu ponuda za kupovinu imovine.

Na XVI. sjednici održanoj 9.10.2019. g. je konačno prihvatilo ponudu domaćeg investitora, nakon čega je nacrt ugovora o kupoprodaji dostavljen stečajnom sucu na prethodno odobrenje. U uputi stečajnog suca stečajnom upravitelju od 14.10.2019. g. stečajni sudac navodi kako *„vlasništvo na svoj imovini koja je predmet kupoprodaje kupac će steći rješenjem o dosudi koje će donijeti sud u zakonskoj proceduri, a na temelju izvršene provjere zakonitosti prodaje, uvidom u odluke Skupštine i Vijeća vjerovnika koje se odnose na način i uvjete prodaje, zapisnike o otvaranju ponuda, notarski ugovor, uplatu kupoprodajne cijene i uvidom u kompletnu dokumentaciju o vlasništvu imovine, što je stečajna upraviteljica dužna podnijeti stečajnom sudu čim se za to steknu uvjeti“*. U nacrtu notarskog ugovora, u uvodnom dijelu, notar je naveo kako se „ugovor zaključuje pored ostalog da se stvore uvjeti da kupac uplati dio kupoprodajne cijene ... kojim bi stečajni dužnik izmirio obveze prema ... i

⁶⁴ Iz ovog primjera je razvidno koliko je značajna uloga stečajnog upravitelja kao operativnog tijela stečajnog postupka, njegova stručnost i profesionalizam.

⁶⁵ U cijelom postupku sporno je bilo izlučno pravo vjerovnika, koji je ujedno bio većinski vlasnik stečajnog dužnika, koji je ugovorom sa stečajnim dužnikom nekoliko dana prije pokretanja stečajnog postupka za sebe pribavio pravo na nematerijalnu imovinu – žigove stečajnog dužnika, koje je suprotno zabrani iz sudske mjere osiguranja, upisao na sebe kod ovlaštenih instituta za intelektualno vlasništvo u BiH i inozemstvu. Upravo nedostatak tog dijela imovine u cjelini koju je prodavala stečajna upraviteljica značajno je rušio cijenu stečajne mase, ali je uzrokovao i odustanak brojnih ponuđača.

time stvorilo uvjete na temelju brisovne dozvole vjerovnika da se izbrišu tereti sa imovine stečajnog dužnika“. Stečajni sud nije dozvolio taj tekst ugovora, a u obrazloženju Upute stečajnom upravitelju je naveo „*ugovor o kupoprodaji imovine u stečajnom postupku se smije zaključiti samo radi namirenja vjerovnika u skladu sa Zakonom o stečajnom postupku, a različni vjerovnici nemaju ni pravo ni obveze izdavati nikakve brisovne dozvole, već sud rješenjem o dosudi briše njihove terete iz C-listova svih nekretnina.*“⁶⁶

Dana 31. 10. 2019. g. sud je donio Rješenje o dosudi i dosudio kupcu svu imovinu u vlasništvu stečajnog dužnika (sve nekretnine uknjižene na stečajnog dužnika pojedinačno navedene po zemljišno-knjižnim podacima, pokretnu imovinu - opremu prema specifikaciji i procjeni vještaka koja je bila polazna osnova za formiranje cijene, te nematerijalnu imovinu u trenutnom pravnom statusu, kao i sve priključke sa pripadajućim pravima na postojeću infrastrukturu). Istim rješenjem dan je nalog Zk uredu i Katastru da izvrše promjene prava vlasništva i posjeda na svim nekretninama iz rješenja, kao i da brišu sva prava trećih osoba koja su upisana u C-teretnom listu. To rješenje potvrdio je Županijski sud u Mostaru Rješenjem od 18.12.2019. g. Kupac je nakon preuzimanja imovine registrirao podružnicu LASTA putem koje je nastavio proizvodni proces dotadašnjeg stečajnog dužnika, a nakon izvršenih značajnih ulaganja u modernizaciju.

Na glavnoj diobi provedenoj u studenom 2020. g. došlo je do djelomičnog namirenja različitih vjerovnika (za razmjerni udio u ostvarenoj kupoprodajnoj cijeni koji se odnosio na dio imovine na kojem su imali priznato različno pravo, umanjeno za troškove stečajnog postupka⁶⁷), te namirenje vjerovnika višeg isplativog reda od 32,55%. Nakon glavne diobe stečajni postupak je zaključen Rješenjem od 30.12.2020. g., što za posljedicu ima brisanje stečajnog dužnika iz sudskog registra, čime prestaje njegov stranački subjektivitet.⁶⁸

2.2.3. Likvidacija stečajnog dužnika prodajom pojedinačnih dijelova imovine

U sljedećim primjerima iz prakse prikazat će se likvidacija stečajnog dužnika prodajom pojedinačnih stavki imovine stečajne mase.

Stečajni dužnik ŽITOPROMET d.d. Mostar bio je tvornica kruha i peciva. Stečaj je otvoren dana 22.02.2013. g. na prijedlog 40 radnika, a radi platežne nesposobnosti društva. Stečajni dužnik je imao značajnu imovinu u nekretninama, osnovnim sredstvima i opremi, motornim vozilima i vrijednosti industrijskog kolosijeka, te u vidu ulaganja u dionice dva društva. Ostala imovina društva bila je zapuštena – vrijedne zalihe robe bile su neupotrebljive zbog proteka roka trajanja, evidentirana gotovina bila je dijelom otuđena, dijelom nerasknjižena, potraživanja pretežno zastarjela – na istu se nije moglo računati. Proizvodnja je bila obustavljena godinu i pol prije otvaranja stečajnog postupka i prema mišljenju stečajne upraviteljice ista se nije mogla nastaviti.⁶⁹ Skupština vjerovnika je donijela odluku da se nekretnine stečajnog dužnika unovče

⁶⁶ Svi različni vjerovnici su se na ispitnom ročištu prethodno izjasnili da će se namirivati unutar stečajnog postupka.

⁶⁷ Različni vjerovnici koji su imali priznato različno pravo na nekretninama izdvojili su 5% na ime troškova, a različni vjerovnici koji su imali priznato različno pravo na opremi izdvojili su 8,38% na ime troškova identifikacije i unovčavanja imovina (uračunati i troškovi proizvodnje)

⁶⁸ U ovom predmetu sud je pravnu posljedicu zaključenja stečajnog postupka - brisanje stečajnog dužnika iz sudskog registra - odredio da nastupa tek po pravosnažnom završetku parničnog postupka koji se vodi pred Trgovačkim sudom u R Hrvatskoj, radi naknade štete, koje potraživanje bi u slučaju realizacije bilo tretirano kao naknadno pronađena imovina.

⁶⁹ Za pokretanje proizvodnje bila je neophodna sanacija objekata značajnih za proizvodnju: pekare kojoj je bio urušen krov i koja je vlažila, skladišta sirovina koje je pretrpjelo požar,

prema pravilima Zakona o ovršnom postupku, ili eventualno na neki drugi način kojeg odrede Skupština ili Odbor vjerovnika.⁷⁰ U pogledu prodaje pokretnih stvari Skupština je donijela odluku da se prodaja izvrši javnim oglašavanjem i prikupljanjem ponuda, a ako to ne bude moguće onda neposrednom pogodbom na način koji odredi Skupština ili Odbor vjerovnika.

Odbor vjerovnika je zadužio stečajnog upravitelja da prvo proda nekretnine u Ljubuškom i Čapljini, koje su bile uredno uknjižene kao imovina stečajnog dužnika, kao i da proda vozni park,⁷¹ kako bi se što prije došlo do prvih sredstava za diobu, što je stečajna upraviteljica i izvršila. Pretežan broj nekretnina u Čapljini prodan je u paketu, jednom kupcu, jednako kao i sve nekretnine u Ljubuškom. Nekretnine u Mostaru su naknadno prodane, kada su se za to stekli uvjeti,⁷² također jednom kupcu. Ostala imovina je također unovčena na način određen od strane Skupštine i Odbora vjerovnika. Sud je donio rješenja o dosudi za sve navedene nekretnine koje je dosudio kupcima, odredio predaju u posjed prodanih nekretnina kupcu, te dao naloge Zemljišno-knjižnim uredima da provedu to rješenje upisom kupca kao novog vlasnika nekretnina, uz brisanje prava stečajnog dužnika i svih trećih osoba.

Na glavnoj diobi namireni su svi različiti vjerovnici u potpunosti, vjerovnici višeg isplatnog reda u potpunosti, te vjerovnici općeg isplatnog reda sa 49,95 %, nakon čega je stečaj zaključen rješenjem od 05.05.2020. g. a stečajni dužnik brisan iz sudskog registra.

U stečaju nad JP UBORAK d.d. Mostar bilo je specifično to što je navedenom društvu bila zabranjeno obavljanje registrirane djelatnosti. Na prijedlog vjerovnika otvoren je stečaj dana 22. 5. 2017. g. zbog platežne nesposobnosti stečajnog dužnika. Iako je stečajni dužnik imao knjigovodstveno iskazanu imovinu u iznosu mnogo većem od iskazanih obveza, isti je bio onemogućen u izmirivanju svojih dospjelih obveza, jer njegova imovina nije bila likvidna, jer stečajni dužnik nije bio u posjedu pretežnog dijela svoje imovine, odnosno njome nije mogao raspolagati. Naime, stečajnu masu činili su montažni objekti, postrojenja i oprema, te u pretežnom dijelu nenaplaćena potraživanja od dva vjerovnika, od kojih je jedan bio u stečaju. U obrazloženju rješenja o otvaranju stečajnog postupka sud navodi: „*Stečajni postupak nije kazna, nego je rješenje za sve vjerovnike koji se zateknu sa nenaplaćenim potraživanjima u kriznom razdoblju za društvo – dužnika iz razloga što će oni sada preuzeti ulogu Skupštine i donijeti odluku kako najbolje riješiti očitu nesolventnost predloženika. Stečajni postupak može završiti i uspješnom likvidacijom predloženog društva, ukoliko imovina stečajnog dužnika bude veća od njegovih obveza, ali je garant ravnopravnog namirenja svim vjerovnicima ukoliko unovčavanje stečajnog dužnika ne bude naročito uspješno*“.

S obzirom da društvo nije obavljalo djelatnost u trenutku otvaranja stečaja, da mu je nadležna inspekcija bila naložila zatvaranje deponije i sanaciju, nisu postojali zakonski preduvjeti za nastavak poslovanja, te je bila moguća jedino likvidacija stečajnog dužnika. Skupština vjerovnika je stoga donijela odluku da se imovina stečajnog dužnika hitno unovči na način da se pojedinačne stavke iz imovine razdvoje po lotovima i prodaju kao zasebne stavke po pravilima iz Zakona o ovršnom postupku.

U tijeku postupka u kratkom roku prodana je ukupna imovina stečajnog dužnika, te je naplaćen dio potraživanja od vjerovnika koji nije bio u stečaju. Odbor vjerovnika je

silosa koji su urušeni i s kojih su otuđene instalacije, a nije uopće bilo novčanih sredstava za sve navedeno te dodatno nabavke sirovina i repromaterijala.

⁷⁰ Sukladno čl. 12. ZSP FBiH.

⁷¹ Odbor vjerovnika dao je mogućnost stečajnoj upraviteljici da vozila proda pojedinačno ili kao vozni park, ovisno o ponudama.

⁷² Trebalo je prethodno regulirati upise u zemljišne knjige na stečajnog dužnika.

donosio odgovarajuće odluke i usmjeravao stečajnog upravitelja u postupku unovčenja, a u granicama odluke Skupštine. Sud je donosio rješenja o dosudi za prodanu imovinu, kojima je određivao predaju posjeda imovine i promjenu vlasništva, kao i brisanje tere- ta, s obzirom da su se svi vjerovnici namirivali u okviru stečajnog postupka.

Glavna dioba je provedena 25. 8.2021. g. te su svi vjerovnici namireni sa 100% iznosa priznatog potraživanja. Nakon diobe preostala je imovina vraćena dioničarima stečajnog dužnika razmjerno broju dionica svakog dioničara na dan glavne diobe, a stečajni postupak je zaključen i stečajni dužnik brisan iz registra.

Iz navedenih primjera jasno je da ne postoji univerzalni najbolji način unovčavanja stečajne mase, niti provedbe stečajnog postupka. Svaki stečajni dužnik ima vlastite mogućnosti i poziciju na tržištu, ima imovinu koja u različitoj kombinaciji odnosa može predstavljati ili ne predstavljati cjelinu, pa će u svakom stečajnom postupku biti neop- hodno cijeliti konkretne činjenice koje će odlučiti tijek postupka i model prodaje.

3. Odnos prodaje dužnika kao pravne osobe i prodaja imovine dužnika kao cjeline

Ova dva instituta imaju određene sličnosti, ali i razlike. I kod prodaje dužnika kao pravne osobe i kod prodaje imovine dužnika kao cjeline prodaje se cjelokupna imovina. Ostvareni iznos od prodaje se isplaćuje vjerovnicima prema pravilima diobe.

Temeljna razlika ovih načina unovčenja imovine odnosi se na to da prodaja dužnika kao pravne osobe vodi obustavi stečajnog postupka prema stečajnom dužniku, čime on zadržava pravni subjektivitet i nastavlja poslovanje (čl. 164. st. 1. SZ FBiH). S druge strane, kod prodaje cjelokupne imovine stečajni se postupak nastavlja prema stečajnom dužniku i okončava njegovim brisanjem iz registra (čl. 264. SZ RH⁷³).

Također, kod prodaje cjelokupne imovine kupac postaje njen titular a kod prodaje dužnika kao pravne osobe, kupac kupuje vlasništvo nad stečajnim dužnikom i imovina ostaje u vlasništvu stečajnog dužnika.⁷⁴

Stečajni zakon Republike Hrvatske prodaju imovine dužnika kao cjeline regulira člancima 235 do 246. Izlazak iz krizne situacije u koje zapadne gospodarsko društvo, može se izvesti pored restrukturiranja, i putem prodaje dužnika kao cjeline.⁷⁵ Hrvatska praksa je poznavala ovaj oblik opstanka trgovačkog društva, te se primjenjivao čak i češće od restrukturiranja (stečajnog plana).⁷⁶ Prodaja stečajnog dužnika kao cjeline je ukinuta izmjenama Stečajnog zakona 2006., ali je ponovno vraćen 2012.⁷⁷ Člankom 38. Zakona o izmjenama i dopunama Stečajnog zakona iz 2012., ponovno je uvedena kao mogućnost prodaja imovine dužnika kao cjeline jer je neopravdano napuštena Za- konom o izmjenama i dopunama Stečajnog zakona iz 2006. godine.⁷⁸

⁷³ Stečajnog zakona RH, NN 71/15, 104/17, 36/22, 27/24. (SZ RH).

⁷⁴ Vidi: RADOVIĆ, *Stečajno pravo*, str. 547.

⁷⁵ SAJTER, Domagoj, *Ekonomski aspekti stečaja i restrukturiranja u stečaju*, Doktorska di- sertacija, Osijek, 2008., str. 155., str. 120.

⁷⁶ Domagoj SAJTER, *Procedura i praksa restrukturiranja u stečaju u Republici Hrvatskoj*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 47, 3/2010., str. 740.

⁷⁷ „Prodaja imovine dužnika kao cjeline je ocijenjena je kao komplicirano i neprovodivo zakon- sko rješenje. Institut je zapravo “stečajni plan”, jer u određenoj mjeri mijenja i zadire u pravo i položaj pojedinih vjerovnika, ili ih pak uređuje na način različit od općih odredbi.“ Ibid.

⁷⁸ Naime, osim što se ovakav oblik prodaje dužnika primjenjivao više nego stečajni plan, također je nesporno, da je imovina poslovnog subjekta kao cjelina gotovo uvijek veće vri- jednosti, nego pojedini dijelovi njegove imovine, što u konačnici omogućava povoljnije na-

Prodaja imovine stečajnog dužnika u cjelini specifičan je i iznimno složen način prodaje, budući da se takvom prodajom na kupca prenosi materijalna i nematerijalna imovina u svim svojim oblicima neovisno od toga je li opterećena posebnim pravima u korist trećih ili ne. Zbog ove „sveobuhvatnosti“ je postupak prodaje dužnikove imovine u cjelini reguliran posebnim pravilima koja su sadržana u odredbama o prodaji imovine stečajnog dužnika u cjelini. Valjano provedena prodaja pretpostavlja poštivanje svih tih posebnih pravila.⁷⁹

3.1. Opravdanost reguliranja prodaje dužnika kao pravne osobe

Zakonom o prinudnom poravnanju, stečaju i likvidaciji iz 1989.⁸⁰ godine bila je predviđena mogućnost prodaje dužnika kao objekta stečajne mase.⁸¹ Taj zakon je kroz dva članka 129. i 130., oskudno regulirao pod naslovom „prodaja dužnika“, na način da se dužnik kao pravna osoba izloži prodaji. Zakon o stečaju, prinudnom poravnanju i likvidaciji Brčko distrikta,⁸² koji je bio na snazi do 2019. godine, regulirao je prodaju dužnika kao pravne osobe kroz tri članka (84., 85. i 86.). Zakon o stečajnom postupku Republike Srpske iz 2002. je kao i Zakon o stečajnom postupku Federacije BiH iz 2003., u čl. 108. predviđao je mogućnost „otuđenja poduzeća“, ali to je mogućnost prodaje imovine kao cjeline.

U teoretskim razmatranjima, ukazivalo se na nedostatke distinkcije pojmova poduzeće i gospodarsko/privredno društvo. Iako je to moralo biti jasno donošenjem zakona o gospodarskim/privrednim društvima 2008. i 1999., umjesto prethodno važećeg Zakona o poduzećima iz 1998. godine. Subjektivitet pripada samo privrednom/gospodarskom društvu, odnosno poduzeće više nije subjekt prava. Nakon donošenja Zakona o gospodarskim/privrednim društvima, ali i prije, od donošenja Zakona o poduzećima, prodaja dužnika kao pravne osobe postala je neprimjerena.⁸³ Stečajni dužnik je pravna osoba,⁸⁴ a ne njegovi članovi, pa se stečajni postupak vodi protiv stečajnog dužnika a ne protiv njegovih članova kao vlasnika gospodarskog društva.⁸⁵

U pravnoj književnosti postoje različite kritike na termin „prodaja dužnika kao pravne osobe“.⁸⁶ Pravni subjektivitet ne može biti objekt pravnog prometa, pa se stoga

mirenje stečajnih vjerovnika. Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Stečajnog zakona, s Konačnim prijedlogom zakona, Zagreb, 8. studenoga 2012.

⁷⁹ (Glava V, Odjeljak 3, čl. 235. do 246., Stečajnog zakona RH, NN 71/15, 104/17, 36/22). Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-1349/07.

⁸⁰ „Službeni list SFRJ“, br. 84/89.

⁸¹ Radikalne promjene u političkom, ekonomskom i pravnom sustavu, opredijeljenost za tržišno gospodarstvo, izbacili su u prvi plan važnost stečajnog prava. Intencija je bila da gospodarski subjekti počnu snositi posljedice neuspješnog poslovanja, vjeronicima je trebalo pružiti veću mogućnost za ostvarenje tražbine, dok se sanacija morala temeljiti na zdravim ekonomskim kriterijima. Više u: DIKA, Mihajilo, *Insolventijsko pravo*, Pravni fakultet, Zagreb, 1998., str. 2.

⁸² „Službeni glasnik Distrikta Brčko“, br. 1/02. U Distriktu Brčko, za razliku od entitetskih propisa, dugo je na snazi bio Zakon kojim se u jednom tekstu regulira materija stečaja, prinudnog poravnanja i likvidacije. Tek se 2019. implementirao Zakon o stečaju Brčko Distrikta BiH.

⁸³ BARBIĆ, *Prodaja imovine stečajnog dužnika kao cjeline*, op. cit., str. 192.

⁸⁴ Sukladno čl. 4. ZGD-a, svojstvo pravne osobe društvo stječe danom upisa u registar koji vodi sud određen Zakonom o registraciji poslovnih subjekata u Federaciji Bosne i Hercegovine (registar društava).

⁸⁵ VELIMIROVIĆ, *Prodaja stečajnog dužnika*, op. cit., str. 188. – 189.

⁸⁶ Kritika se odnosi da nije ispravno razdvajati vođenje stečajnog postupka protiv dužnika

ne može prodavati niti prenositi na drugoga.⁸⁷ Stoga smo mišljenja kako institut prodaje dužnika kao pravne osobe i ne bi trebao biti zakonski reguliran, odnosno moguć. Time se stvara pravna fikcija koja nije opravdana. Adekvatniji model je prodaje imovine dužnika kao cjeline.

U zakonima ne nalazimo definiciju poduzeća, ali je teorija odredila što može biti predmet prodaje, a da čini pravno jedinstvo bez pravnog subjektiviteta i da služi ostvarenju poslovnog poduhvata. Pod pojmom poduzeća se smatra organizirana gospodarska i pravna cjelina koju čine objektivni, subjektivni i ustrojbeni sastojci, preko koje nositelj poduzeća djeluje na tržištu.⁸⁸ Budući tu nije riječ o fizičkoj ili pravnoj osobi, odnosno o pravnom subjektu, ono ne može biti dužnik, pa ni stečajni dužnik u smislu stečajnih zakona.⁸⁹ Zakoni o stečaju određuju tko je stečajni dužnik. Tako u čl. 4. ZS FBiH je određeno da se predstečajni i stečajni postupak može provesti nad imovinom pravne osobe i imovinom dužnika pojedinca. Dužnik pojedinac u smislu stečajnog zakona je komplementar u komanditnom društvu i član društva sa neograničenom solidarnom odgovornošću.⁹⁰ Čl. 3., st. 2. ZS RS-a, dužnik pojedinac u smislu ovog zakona je komplementar u komanditnom društvu i osnivač ortačkog društva. Poduzeće je organizirana ekonomska i pravna cjelina preko koje njegov nositelj (stečajni dužnik) djeluje na tržištu.⁹¹ Prema čl. 2. ZGD-a, društvo je pravna osoba koja samostalno obavlja djelatnost proizvodnje i prodaje proizvoda i pružanja usluga na tržištu radi stjecanja dobiti.⁹²

Ugovor o prodaji dužnika kao pravne osobe ima različite specifičnosti (ugovorne stranke, sadržaj, pravne prirode, temeljnih svojstava i sadržaja).⁹³ Međutim, za provedbu i prijenos prava, ako dođe do prodaje dužnika kao pravne osobe, pravni temelj je Rješenje o dosudi a ne ugovor o prodaji dužnika kao pravne osobe. Ispravnije bi bilo da, ako je taj institut već zakonski reguliran, da se u zakonu precizira, da je temelj rješenje o dosudi. Iz praktičnog primjera je vidljivo, da ugovor sastavlja notar, koji se poziva na *lex specialis* (zakon o stečaju), ali bez konačne odluke sudca, taj ugovor ne bi bilo moguće realizirati i provesti, niti ugovorne odredbe djeluju prema strankama bez potvrde od strane sudca.

iz obveznopравnih odnosa da bi se taj postupak vodio protiv stečajne mase. Pored toga, postoji i stanovište koje polazi od vlasničkih odnosa stečajnog dužnika kao pravne osobe, posebice ako je taj dužnik trgovačko, odnosno gospodarsko društvo. Vlasništvo nad gospodarskim društvom pripada dioničarima ili drugim ulagačima kao članovima toga društva. Oni svoja članska i vlasnička prava dokazuju dionicama ili nekim drugim dokazom. Vlasništvo nad sredstvima u gospodarskom društvu pripada njemu kao pravnoj osobi. Zbog čega bi prodaja dužnika kao pravne osobe bila moguća samo prodajom članskog uloga. VELIMIROVIĆ, *Prodaja stečajnog dužnika*, op. cit., str. 188.

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ BARBIĆ, Jakša, *Pravo društava*, Knjiga prva, Opći dio, Organizator, Zagreb, 1999., str. 195.

⁸⁹ BARBIĆ, *Prodaja imovine stečajnog dužnika kao cjeline*, op. cit., str. 190.

⁹⁰ Predstečajni i stečajni postupak može se otvoriti i nad imovinom pravne osobe u kojem je većinski kapital u vlasništvu Federacije Bosne i Hercegovine, kantona ili jedinice lokalne samouprave, izuzev nad imovinom Federacije, kantona, jedinica lokalne samouprave, javnih ustanova i javnih fondova, koji se u cijelosti ili djelomično finansiraju iz proračuna. Za otvaranje stečajnog postupka nad stečajnim dužnikom koji proizvodi naoružanje i vojnu opremu potrebna je prethodna saglasnost Vlade Federacije, na prijedlog federalnog ministra energije, rudarstva i industrije.

⁹¹ BARBIĆ, *Pravo društava*, op. cit., str. 189. – 240.

⁹² Zakon o privrednim društvima, Službene novine FBiH br. 81/2015 i 75/2021.

⁹³ RADOVIĆ, *Stečajno pravo*, op. cit., str. 554.

Objekt prodaje pri prodaji dužnika kao pravne osobe u stečaju je dužnik kao pravna osoba, ali ne dužnik sa svim svojim pravima i obvezama već samo dužnik sa svojom aktivom.⁹⁴ Stoga bi prodaju dužnika kao pravne osobe mogli usporediti sa sanacijskim i prijenosnim stečajnim planom.⁹⁵

Sanacijskim stečajnim planom se predviđaju financijske, pravne mjere, reorganizacija poslovanja, imovine i dugova s ciljem da se stečajni dužnik izvuče iz nepogodne ekonomske situacije kako bi se osposobio za daljnje poslovanje.⁹⁶ Ovakvim planom moglo bi se predvidjeti smanjenje vjerovničkih potraživanja, ali i odgoda plaćanja, ili bi se moglo predvidjeti da se ove mogućnosti kombiniraju.⁹⁷ Naime, sanacijskim planom trebala bi se ukloniti nesposobnost stečajnoga dužnika za plaćanje postojećih obveza, odnosno vratiti njegova profitabilnost.⁹⁸ Dužnik ostaje pravni nositelj društva i nastavlja poslovanje. Nakon izvršenja plana preustroja i izmirenja vjerovnika na način utvrđen planom, stečajni dužnik ponovno stječe pravo slobodnoga raspolaganja imovinom koja bi bila predmetom stečajnoga postupka da nije donesen plan.⁹⁹

Prijenosnim stečajnim planom dolazi do rekonstruiranja vlasništva te se osim preustroja poslovanja, odnosno sanacije, provodi i izmjena vlasničke strukture.¹⁰⁰ Društvo se u cijelosti ili jedan dio (pogon) prenosi na neko drugo društvo bilo da društvo već postoji ili se u tu svrhu osniva novo gospodarsko društvo, novi pravni subjekt, društvo preuzimatelj.¹⁰¹ Stečajni se dužnik kao dotadašnji nositelj poduzeća likvidira, a njegovo poduzeće preuzima treća osoba.¹⁰² Ovisno o tome je li riječ o osnivanju ili pripajanju,

⁹⁴ DIKA, *Prodaja dužnika u stečaju*, op. cit., str. 114.

⁹⁵ Sukladno čl. 207., st. 2. ZS FBiH, Stečajnim se planom može: stečajnom dužniku ostaviti svu njegovu imovinu ili dio radi nastavljanja poslovanja, prenijeti dio ili svu imovinu stečajnoga dužnika na jednu ili više već postojećih osoba ili osoba koje će tek biti utemeljene, stečajnog dužnika pripojiti drugoj osobi ili spojiti s jednom ili više osoba, prodati svu ili dio imovine stečajnoga dužnika, sa ili bez razlučnih prava, raspodijeliti svu ili dio imovine stečajnoga dužnika između vjerovnika, provesti pretvaranje tražbine u uloge, odrediti način namirenja stečajnih vjerovnika, namiriti ili izmijeniti razlučna prava, smanjiti ili odgoditi isplatu obveza stečajnoga dužnika, obveze stečajnoga dužnika pretvoriti u kredit, preuzeti jamstvo ili dati drugo osiguranje za ispunjenje obveza stečajnoga dužnika, urediti odgovornost stečajnoga dužnika nakon završetka stečajnoga postupka, izdati nove dionice i sl.

⁹⁶ BREUER, Wolfgang, *Insolvenzrecht*, 3. Auflage, Verlag C. H. Beck München, 2011., str. 259. SPASIĆ, Slobodan, *Sporna pitanja i praktični problemi u postupku reorganizacije*, Zbornik radova sa regionalne konferencije o stečaju, Banja Luka 14. i 15. februar 2008., str. 135.-154., str. 260.

⁹⁷ RAJČEVIĆ, Marko, *Opcije stečajnog plana*, Zakonodavstvo i praksa, Zbornik radova sa regionalne konferencije o stečaju, Banja Luka 14. i 15. 2. 2008., str. 171. DIKA, Mihajlo, et. al., *Treća novela Stečajnog zakona*, Narodne novine, Zagreb, 2003., op. cit., str. 289.

⁹⁸ BREUER, *Insolvenzrecht*, op. cit., str. 259. SPASIĆ, *Sporna pravna pitanja i praktični problemi u postupku reorganizacije*, op. cit., str. 259.

⁹⁹ RAKOČEVIĆ, Dragan, *Reorganizacija privrednih društava u stečaju po zakonu o insolventnosti privrednih društava RCG*, Zakonodavstvo i praksa, Zbornik radova sa regionalne konferencije o stečaju, Banja Luka 14. i 15. februar 2008., str. 160.. Isto: GARAŠIĆ, Jasnica, *Sadržaj stečajnog plana*, Novosti u stečajnom pravu, Organizator Zagreb, 2001., str. 229.-257., str. 234.

¹⁰⁰ SAJTER, *Ekonomski aspekti stečaja i restrukturiranja u stečaju*, op. cit., str. 155.

¹⁰¹ BREUER, *Insolvenzrecht*, op. cit., str. 258. GARAŠIĆ, *Sadržaj stečajnog plana*, op. cit., str. 234. SPASIĆ, *Sporna pravna pitanja i praktični problemi u postupku reorganizacije*, op. cit., str. 259

¹⁰² DIKA, *Treća novela*, str. 287., SPASIĆ, *Sporna pravna pitanja i praktični problemi u postupku reorganizacije*, op. cit., str. 259. GARAŠIĆ, *Sadržaj stečajnog plana*, op. cit., str. 235. RADOVIĆ, Vuk, *Stečajno pravo*, Knjiga druga, Univerzitet u Beogradu, Pravni fakul-

moguće je predvidjeti različite načine namirenja vjerovnika.¹⁰³ Oni se mogu namiri iz kupovne cijene koja će se dobiti prodajom društva ili njegova dijela (može se isplatiti odmah ili odgođenim plaćanjem), a moguće je namiriti vjerovnike i iz budućih prihoda spojenog ili novoosnovanog društva.¹⁰⁴ No, najčešće dolazi do konverzije duga tako što veliki vjerovnici dobivaju udio u stečajnome dužniku te se tako namiruju njihova potraživanja.¹⁰⁵

Prodaja dužnika kao pravne osobe u sebi sadrži elemente sanacijskog stečajnog plana jer ostaje pravni nositelj društva i nastavlja poslovanje, kao i elemente prijenosnog stečajnog plana jer dolazi do promjene vlasničke strukture društva.

I nakon otvaranja stečajnog postupka, stečajni dužnik kao pasivni subjekt tog postupka zadržava svoj pravni subjektivitet jer on pravno prestaje postojati tek danom upisa u registar rješenja o zaključenju stečajnog postupka. Otvaranjem stečajnog postupka prava stečajnog dužnika da upravlja i raspolaze imovinom koja pripada stečajnoj masi, kao i prava tijela stečajnog dužnika, prokuriste, zastupnika i punomoćnika stečajnog dužnika prelaze na stečajnog upravitelja. Dakle, sve radnje poduzima stečajni upravitelj.¹⁰⁶ U slučaju prodaje stečajnog dužnika kao pravne osobe, stečajni postupak u odnosu na stečajnog dužnika se obustavlja, a u odnosu na stečajnu masu se nastavlja.¹⁰⁷ Sredstva dobivena prodajom dužnika ulaze u stečajnu masu. Odluku o prodaji donosi skupština vjerovnika (čl. 163., st. 1. ZS FBiH). Samu prodaju realizira stečajni upravitelj jer nastupa u ime i za račun dužnika. Dužnik kao potencijalni objekt prodaje bio bi sastavni dio vlastite imovine, vlastite stečajne mase.¹⁰⁸ Stečajni dužnik prodaje sam sebe.¹⁰⁹

Kada je riječ o pravnoj naravi prodaje dužnika kao pravne osobe, možemo zaključiti da on u sebi sadrži element ugovora (između stečajnog upravitelja i kupca) i elemente sudske odluke (nakon što sud potvrdi ugovor). Elemente nagodbe (između vjerovnika i dužnika) nema jer se ne traži suglasnost dužnika, kao kod stečajnog plana.

Ako je stečajni plan akt (sporazum) koji je donesen suglasnošću kvalificirane većine stečajnih vjerovnika, a na koji je dao suglasnost stečajni dužnik o modalitetima preustroja stečajnog dužnika i koji potvrđuje nadležni sud i ima snagu izvršnog naslova za sve neprivilegovane vjerovnike, radi zaštite interesa dužnika, bilo bi dobro kad bi dužnik imao istu mogućnost i kod prodaje dužnika kao pravne osobe, odnosno da je potrebna njegova suglasnost.

4. POGLED PREMA EUROPSKOJ UNIJI

Bosnu i Hercegovinu čeka put prilagodbe stečajne regulative s pravnom stečevinom Europske unije. Nacionalne razlike uzrokuju fragmentiranost pravila o nesolventno-

tet, Beograd 2017., str. 207.

¹⁰³ SPASIĆ, *Sporna pravna pitanja i praktični problemi u postupku reorganizacije*, op. cit., str. 259. RADOVIĆ, *Stečajno pravo*, Knjiga druga, op. cit., str. 207.

¹⁰⁴ SPASIĆ, *Sporna pravna pitanja i praktični problemi u postupku reorganizacije*, op. cit., str. 259.

¹⁰⁵ GARAŠIĆ, *Sadržaj stečajnog plana*, op. cit., str. 235. RADOVIĆ, *Stečajno pravo*, Knjiga druga, op. cit., str. 207. VIDIĆ, Marija, *Osnove stečajnog prava*, PRESSUM, Mostar, 2021., str. 269.

¹⁰⁶ Članak 110. ZS FBiH.

¹⁰⁷ Čl. 164., st. 1. ZS FBiH.

¹⁰⁸ DIKA, *Prodaja dužnika u stečaju*, op. cit., str. 116.

¹⁰⁹ RADOVIĆ, *Stečajno pravo*, op. cit., str. 555.

sti.¹¹⁰ Tri stečajna zakona u BiH će se morati uskladiti s nizom pravila u području stečaja. Primjerice, Uredbom 2015/848,¹¹¹ Direktivom o restrukturiranju i nesolventnosti,¹¹² Direktivom 2008/94/EZ,¹¹³ kao i Direktivom Vijeća 2001/23.¹¹⁴ Na razini EU očekuje se i usvajanje Direktive o usklađivanju određenih aspekata prava o nesolventnosti.¹¹⁵

U okviru teme ovog članka ćemo se osvrnuti na Direktivu 2001/23 o zaštiti prava zaposlenika kod prijenosa vlasništva nad društvom ili pogonom, kojom se utvrđuju prava zaposlenika na razini EU-a kada dolazi do prijenosa društva ili pogona u kojemu rade kao i obveze prenositelja i preuzimatelja. Prijenos vlasništva može biti rezultat ugovornog prijenosa, pripajanja ili spajanja poduzeća.¹¹⁶ Prijenosom se u smislu ove Direktive smatra prienos gospodarskog subjekta koji zadržava svoj identitet, znači organizirano grupiranje resursa koje ima za cilj obavljanje gospodarske djelatnosti,¹¹⁷ bez obzira na to je li ta djelatnost glavna ili sporedna.¹¹⁸

Sukladno članku 3. Direktive 2001/23/EZ, prava i obveze prenositelja, koja na dan prijenosa proizlaze iz postojećeg ugovora o radu ili radnog odnosa, na temelju takvog

¹¹⁰ Razlike među nacionalnim sustavima stvaraju i pravnu nesigurnost u pogledu ishoda postupaka u slučaju nesolventnosti i dovode do većih troškova informiranja i učenja za prekogranične vjerovnike u usporedbi s onima koji posluju samo na domaćem tržištu. Prijedlog DIREKTIVE EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA o usklađivanju određenih aspekata prava o nesolventnosti, str. 1.

¹¹¹ Uredba (EU) 2015/848 Europskog parlamenta i Vijeća o postupku u slučaju nesolventnosti, *SL L 141, 5.6.2015., str. 19–72*. Primjenjuje se od 26. lipnja 2017. Uredbom 2015/848 revidirana je i zamijenjena Uredba (EZ) br. 1346/2000 i njezine naknadne izmjene.

¹¹² Direktiva (EU) 2019/1023 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. lipnja 2019. o okvirima za preventivno restrukturiranje, otpustu duga i zabranama te o mjerama za povećanje učinkovitosti postupaka koji se odnose na restrukturiranje, nesolventnost i otpust duga i o izmjeni Direktive (EU) 2017/1132, *SL L 172, 26.6.2019., str. 18.*

¹¹³ Direktiva 2008/94/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2008. o zaštiti zaposlenika u slučaju insolventnosti njihovog poslodavca (kodificirana verzija), Tekst značajan za EGP, *SL L 283, 28.10.2008., str. 36–42*.

¹¹⁴ Direktiva Vijeća 2001/23/EZ od 12. ožujka 2001. o usklađivanju zakonodavstava država članica u odnosu na zaštitu prava zaposlenika kod prijenosa poduzeća, pogona ili dijelova poduzeća ili pogona, *SL L 82, 22.3.2001., str. 16–20*.

¹¹⁵ COM (2022) 702: Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL harmonising certain aspects of insolvency law, dostupno na: https://eur-lex.europa.eu/procedure/EN/2022_408, 4. 4. 2024. Prijedlog je u potpunosti usklađen s Direktivom 2019/1023 i Uredbom 2015/848 jer se bavi problemima koji se ne rješavaju drugim postojećim zakonodavnim aktima.

¹¹⁶ Osoba ili društvo koje prima prienos postaje poslodavac društva koje im je preneseno. Ova se Direktiva primjenjuje na javna i privatna poduzeća koja se bave gospodarskim djelatnostima bez obzira na to rade li za dobit ili ne.

¹¹⁷ Kad je riječ o pojmu „gospodarska djelatnost“, Sud je opetovano presudio da taj pojam, koji se nalazi u različitim direktivama o pravima radnika, podrazumijeva svaku djelatnost koja se sastoji od ponude robe ili usluga na određenom tržištu. Vidjeti u tom smislu presude od 20. srpnja 2017., *Piscarreta Ricardo, C-416/16, EU:C:2017:574, t. 34.* i navedenu sudsku praksu i od 11. studenoga 2021., *Manpower Lit, C-948/19, EU:C:2021:906, t. 36. i 37.* i navedenu sudsku praksu. Toč. 27. Presuda Suda (sedmo vijeće) od 6. srpnja 2023. *Ethnikos Organismos Pistopoiisis Prosonon & Epangelmatikou Prosanatolismou (E.O.P.P.E.P.) protiv Elliniko Dimosio. Zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Dioikitiko Protodikeio Athinon. Predmet C-404/22. Zbornik sudske prakse – Opći zbornik, Oznaka ECLI: EC-LI:EU:C:2023:548.*

¹¹⁸ Članak 1. Direktive Vijeća 2001/23.

prijenosa prenose se na preuzimatelja. Države članice mogu odrediti da su od dana prijenosa prenositelj i preuzimatelj solidarno odgovorni u pogledu obveza koje su nastale prije dana prijenosa na temelju ugovora o radu ili radnog odnosa koji je postojao na dan prijenosa.¹¹⁹

U članku 5., st. 1. Direktive 2001/23, određeno je da se članci 3. i 4.¹²⁰ ne primjenjuju na prijenos poduzeća, pogona ili dijela poduzeća ili pogona kad prenositelj podliježe stečajnom ili sličnom postupku u slučaju insolventnosti koji je pokrenut s ciljem likvidacije imovine prenositelja i pod nadzorom je nadležnog javnog tijela (koje može biti stečajni upravitelj ovlašten od strane nadležnog javnog tijela), osim ako države članice ne odluče drukčije.¹²¹ Dakle, države mogu odlučiti i da se čl. 3. i 4. primjenjuju na prijenos poduzeća, pogona ili dijela poduzeća ili pogona kad prenositelj podliježe stečajnom ili sličnom postupku u slučaju insolventnosti koji je pokrenut s ciljem likvidacije imovine prenositelja i pod nadzorom je nadležnog javnog tijela. Za koji model implementacije ove direktive će se odlučiti tri zakonodavca u BiH, ne možemo pretpostaviti, ali bi bilo poželjno kad bi model bio isti. Stečaj kao takav ima i socijalnu funkciju, bilo bi djelotvorno da se u kontekstu zaštite prava radnika uspostave ista pravila na cijelom području BiH.

Članak 5., st. 2. Direktive Vijeća 2001/23, određuje da kad se članci 3. i 4. primjenjuju na prijenos za vrijeme stečajnih postupaka (bez obzira na to jesu li ti postupci pokrenuti s ciljem likvidacije imovine prenositelja) i pod uvjetom da su takvi postupci pod nadzorom nadležnog javnog tijela (koje može biti stečajni upravitelj kojeg odredi nacionalno pravo), država članica može odrediti da: a) se dugovi prenositelja na temelju

¹¹⁹ Čl. 3., st. 3. Nakon prijenosa, preuzimatelj nastavlja poštovati odredbe i uvjete dogovorene kolektivnim ugovorima pod istim uvjetima koji se prema tom ugovoru primjenjuju na prenositelja, do dana ukidanja ili isteka kolektivnog ugovora ili stupanja na snagu ili primjene drugog kolektivnog ugovora. Države članice mogu ograničiti razdoblje poštovanja takvih odredbi i uvjeta, pod uvjetom da nije kraće od jedne godine. Čl. 3., st. 4. (a) Osim ako države članice ne odluče drukčije, stavci 1. i 3. se ne primjenjuju na prava zaposlenika na davanja za slučaj starosti, invalidska davanja ili davanja za nadživjele članove obitelji na temelju dodatnog mirovinskog sustava u poduzeću ili između poduzeća, koji postoji izvan zakonskih okvira sustava socijalnog osiguranja u državama članicama. (b) Čak i kad države članice u skladu s podstavkom (a) ne određuju da se u vezi s takvim pravima primjenjuju stavci 1. i 3., moraju donijeti potrebne mjere kojima štite interese zaposlenika i osoba koje u vrijeme prijenosa više nisu zaposlene u poduzeću prenositelja, u vezi s pravima na davanja za slučaj starosti, uključujući davanja za nadživjele članove obitelji, koje su dobili ili će ih dobiti po dodatnim sustavima iz podstavka (a).

¹²⁰ Sukladno članku 4. Direktive 2001/23/EZ, prijenos poduzeća, pogona ili dijela poduzeća ili pogona sam po sebi prenositelju ili preuzimatelju ne daje temelje za otpuštanje s radnoga mjesta. Ova odredba ne sprečava moguća otpuštanja iz gospodarskih, tehničkih ili organizacijskih razloga, radi kojih su potrebne promjene u radnoj snazi. Države članice mogu odrediti da se prvi podstavak ne primjenjuje na neke specifične kategorije zaposlenika koji nisu obuhvaćeni zakonima ili praksom država članica u pogledu zaštite od otpuštanja. Ako se ugovor o radu ili radni odnos prekinu zato što prijenos uključuje znatnu promjenu u radnim uvjetima na štetu zaposlenika, smatra se da je poslodavac odgovoran za prestanak ugovora o radu ili radnog odnosa.

¹²¹ Članak 5. stavak 1. Direktive 2001/23 zahtijeva da prenositelj podliježe stečajnom ili sličnom postupku u slučaju insolventnosti koji je pokrenut s ciljem likvidacije prenositeljeve imovine. U tom pogledu, kao što to proizlazi iz sudske prakse Suda, postupak kojem je cilj nastavljavanje aktivnosti dotičnog poduzeća ne udovoljava tom uvjetu. Toč. 61. Mišljenje nezavisnog odvjetnika M. Szpunara od 23. siječnja 2019. Christa Plessers protiv PREFACO NV i Belgische Staat. Zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Arbeidshof te Antwerpen. Predmet C-509/17. Oznaka ECLI: ECLI:EU:C:2019:50.

ugovora o radu ili radnog odnosa, koji su bili plativi prije prijenosa ili prije početka stečajnog postupka, bez obzira na članak 3. stavak 1., ne prenose na preuzimatelja, pod uvjetom da je taj postupak, u skladu sa zakonom države članice, temelj za zaštitu koja je najmanje jednaka onoj koja je predviđena za situacije na koje se odnosi Direktiva Vijeća 80/987/EEZ od 20. listopada 1980. o usklađivanju zakonodavstava država članica o zaštiti zaposlenika u slučaju insolventnosti poslodavca,¹²² ili kao alternativa da;¹²³ b) preuzimatelj, prenositelj ili osoba ili osobe u funkciji prenositelja na jednoj strani, i predstavnici zaposlenika na drugoj strani mogu dogovoriti, u onoj mjeri u kojoj to dopušta važeće zakonodavstvo ili praksa, izmjene odredaba i uvjeta zaposlenja zaposlenika kojima je cilj zaštita mogućnosti zapošljavanja, tako da se osigura opstanak poduzeća, pogona ili dijela poduzeća ili pogona.

Države članice poduzimaju primjerene mjere s ciljem sprječavanja zlouporabe postupaka u slučaju insolventnosti radi kojih bi zaposlenici bili uskraćeni za prava koja im pripadaju po ovoj Direktivi prema članak 5., st. 4. Direktive 2001/23.

Direktiva 2001/23 ne utječe na pravo država članica da primijene ili donesu zakone ili druge propise koji su povoljniji za zaposlenike ili da promiču ili dopuste kolektivne ugovore ili ugovore između socijalnih partnera koji su povoljniji za zaposlenike.¹²⁴

Sud je članak 5. stavak 2. podstavak (a) Direktive 2001/23 do danas mnogo manje analizirao nego članak 5. stavak 1.¹²⁵ Pri određivanju njegova značenja treba se voditi dosadašnjom (ograničenom) sudskom praksom te tekstom, kontekstom i ciljevima te odredbe.¹²⁶ Sud je utvrdio da „osnovnu pretpostavku” na kojoj se temelji članak 5. stavak 2. podstavak (a) Direktive 2001/23 čini „*primjenjivost članaka 3. i 4.*”¹²⁷ To je u skladu s ustaljenim pravilima da se odredbe Direktive 2001/23 koje predviđaju iznimke od prava i obveza preuzimatelja moraju usko tumačiti.¹²⁸ I tekst i pripremni akti članka 5. stavka 2. podstavka (a) pokazuju da je on umetnut kako bi se državama članicama dala diskrecijska ovlast da ograniče prava i obveze prenesene s prenositelja osobito kada postupak nije pokrenut s ciljem likvidacije prenositeljeve imovine.

¹²² SL L 283, 20.10.1980., str. 23. Direktiva kako je zadnje izmijenjena Aktom o pristupanju iz 1994.

¹²³ Članak 5. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/23 omogućava ograničenje u skladu s pravom države članice u smislu da preuzimatelj ne odgovara za dopunska mirovinska davanja koja se temelje na radnom stažu ostvarenom prije pokretanja stečajnog postupka ako ta davanja proizvode pravne učinke u smislu da su dotični zaposlenici u skladu s pravom države članice ovlašteni poduzeti korake kako bi se pred sudovima države članice pozvali na ta prava u svrhu osiguranja toga da će im prenositelj isplatiti relevantna mirovinska davanja. Toč. 99., st. 3. Mišljenje nezavisnog odvjetnika E. Tancheva od 5. ožujka 2020. EM i FL protiv TMD Friction GmbH i TMD Friction EsCo GmbH. Zahtjevi za prethodnu odluku koje je uputio Bundesarbeitsgericht. Spojeni predmeti C-674/18 i C-675/18. Zbornik sudske prakse – Opći zbornik, Oznaka ECLI: ECLI:EU:C:2020:180.

¹²⁴ Članak 8. Direktive Vijeća 2001/23.

¹²⁵ Sud ga je tumačio u rješenju od 28. siječnja 2015., Gimnasio Deportivo San Andrés (C-688/13, EU:C:2015:46) i presudi od 11. lipnja 2009., Komisija/Italija (C-561/07, EU:C:2009:363).

¹²⁶ Vidjeti mišljenje nezavisne odvjetnice J. Kokott u predmetu Robins i dr. (C-278/05, EU:C:2006:476, t. 34. i navedena sudska praksa).

¹²⁷ Presuda od 11. lipnja 2009., Komisija/Italija (C-561/07, EU:C:2009:363, t. 41.).

¹²⁸ Vidjeti, primjerice, presude od 4. lipnja 2002., Beckmann (C-164/00, EU:C:2002:330, t. 29.) i od 16. svibnja 2019., Plessers (C-509/17, EU:C:2019:424, t. 38. i navedena sudska praksa). Toč. 70. – 72. Mišljenje nezavisnog odvjetnika E. Tancheva od 5. ožujka 2020. Spojeni predmeti C-674/18 i C-675/18.

Izraz „plativi” prema članku 5. stavku 2. točki (a) Direktive 2001/23, s obzirom na to da se njime ograničavaju prava zaposlenika, treba tumačiti strogo i s obzirom na Direktivu 2019/1023 o restrukturiranju i nesolventnosti, koju su države članice morale prenijeti u nacionalno pravo do 17. srpnja 2021.¹²⁹ Uvodnom izjavom 20. propisuje se da se „okvirom za preventivno restrukturiranje utvrđenim na temelju ove Direktive ne bi [...] smjelo utjecati na tražbine i prava prema dužniku koji proizlaze iz sustava strukovne mirovine ako su to tražbine i prava nastali u razdoblju prije restrukturiranja”. To upućuje na tumačenje Direktive 2001/23 koje povećava obveze preuzimatelja poduzeća koja su u postupku restrukturiranja u pogledu mirovina, a ne na ono koje ih smanjuje.

Relevantnost članka 8. Direktive 2008/94,¹³⁰ u poveznici s člankom 5. stavak 2. podstavak (a) Direktive 2001/23 dopušta samo isključenje dugova koji su „plativi” prije prijenosa ili pokretanja stečajnog postupka, pod daljnjim uvjetom da nacionalno pravo pruža „zaštitu koja je najmanje jednaka” onoj koju predviđa Direktiva 2008/94. Sudska praksa od presude Robins i dr.¹³¹ predviđa test proporcionalnosti, koji nameće minimalnu obvezu jamčenja 50 % davanja za slučaj starosti koja proizlaze iz povećanih mirovinskih prava u okviru sustava dopunskog strukovnog mirovinskog osiguranja.¹³² Sud je također smatrao da članak 8. „za cilj ima jamčenje zaštite dugoročnih interesa zaposlenika, s obzirom na to da se takvi interesi, što se tiče stečenih ili budućih prava, u načelu protežu na cijelo razdoblje mirovine”.¹³³ Načelo iz presude Robins, dodatno je razvijeno presudom Suda od 19. prosinca 2019., Pensions-Sicherungs-Verein. Sud je utvrdio: „Članak 8. Direktive 2008/94 treba tumačiti na način da se smanjenje iznosa strukovnih mirovinskih davanja bivšeg zaposlenika zbog insolventnosti njegova bivšeg poslodavca smatra očito neproporcionalnim, iako dotična osoba prima najmanje polovicu iznosa davanja koja proizlaze iz njezinih stečenih prava na strukovnu mirovinu, ako taj bivši radnik zbog tog smanjenja već živi ili bi morao živjeti ispod praga rizika od siromaštva koji je odredio Eurostat za predmetnu državu članicu”.¹³⁴

Obveza iz članka 8. Direktive 2008/94 bitno je minimalno jamstvo za zaštitu zaposlenika u slučaju insolventnosti poslodavaca (uvodna izjava 3.). Članak 8. obvezuje

¹²⁹ (C 535/15, EU:C:2016:996, t. 40.), kontekst u kojem se tumači mjera Unije također podrazumijeva priznavanje zakonodavnih odredbi koje su u bitnome povezane s odredbom koju se tumači.

¹³⁰ Članak 8. Države članice osiguravaju poduzimanje potrebnih mjera za zaštitu interesa zaposlenika i osoba koje su na dan nastanka insolventnosti poslodavca već napustile njegovo poduzeće ili pogon, koji se odnose na stečena ili buduća prava na davanja iz mirovinskog sustava, uključujući i davanja za nadživjele osobe, u okviru dopunskog strukovnog ili među-strukovnog mirovinskog sustava, izvan nacionalnih sustava zakonske socijalne sigurnosti.

¹³¹ Presuda Suda (drugo vijeće) od 25. siječnja 2007. Carol Marilyn Robins i drugi protiv Secretary of State for Work and Pensions. Zahtjev za prethodnu odluku: High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division - Ujedinjena Kraljevina. Predmet C-278/05. Oznaka ECLI: ECLI:EU:C:2007:56.

¹³² *Ibid.*, t. 57. i 59.

¹³³ Presuda Suda (drugo vijeće) od 24. studenoga 2016. Jürgen Webb-Sämann protiv Christophera Seagona. Zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Hessisches Landesarbeitsgericht. Predmet C-454/15. Zbornik sudske prakse – Opći zbornik, Oznaka ECLI: ECLI:EU:C:2016:891. toč. 27.

¹³⁴ Presuda Suda (peto vijeće) od 19. prosinca 2019. Pensions-Sicherungs-Verein VVaG protiv Günthera Bauera. Zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Bundesarbeitsgericht. Predmet C-168/18, EU:C:2019:1128, toč. 46. Toč. 93. – 94. Mišljenje nezavisnog odvjetnika E. Tancheva od 5. ožujka 2020. Spojeni predmeti C-674/18 i C-675/18.

države članice neovisno o uređenju koje su uspostavile u pogledu odgovornosti preuzimatelja za davanja za slučaj starosti, invalidska davanja ili davanja za nadživjele članove obitelji u skladu s člankom 3. stavkom 4. podstavkom (a) Direktive 2001/23 i minimalnim obvezama koje na temelju članka 3. stavka 4. podstavka (b) imaju u pogledu takvih davanja općenito. Ukratko, članak 8. Direktive 2008/94 je pozadinsko jamstvo koje obvezuje države članice da zaposlenicima osiguraju „minimalnu razinu zaštite koju zahtijeva ta odredba”.¹³⁵ Glavno obilježje te obveze jest uspostava zaštite koja je potpuno ekonomski neovisna o insolventnom prenositelju.¹³⁶ Ona štiti zaposlenika neovisno o uređenju koje su države članice uspostavile u pogledu mirovina na temelju članka 3. stavka 4. Direktive 2001/23. To je u skladu s jednim od ključnih ciljeva (koji potječe još iz 1970-ih) takozvanih „direktiva o restrukturiranju”, a to je ublažavanje negativnih društvenih posljedica restrukturiranja.¹³⁷

Važno je istaknuti da, sukladno članku 3. stavku 4. podstavku (b) Direktive 2001/23, čak i kad države članice ne određuju da se u vezi s pravima primjenjuju stavci 1. i 3. tog članka, one moraju donijeti potrebne mjere kojima štite interese radnika, uključujući one koji su već napustili poduzeće prenositelja u trenutku prijenosa, što se tiče njihovih stečenih ili budućih prava na davanja za slučaj starosti i davanja za nadživjele članove obitelji u okviru dodatnih mirovinskih sustava predviđenih u članku 3. stavku 4. podstavku (a).¹³⁸

Također, u okviru teme rada, moramo istaknuti Glavu IV. Prijedloga Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o usklađivanju određenih aspekata prava o nesolventnosti, o postupku *pre-pack* (unaprijed pripremljeni postupci), kojom se nastoji osigurati da taj postupak, koji se općenito smatra učinkovitim za naplatu vrijednosti za vjerovnike, bude na strukturiran način dostupan u sustavima nesolventnosti svih država članica.¹³⁹

U postupku *pre-pack* prodaja dužnikova poduzeća (ili njegova dijela) priprema se i dogovara prije službenog pokretanja postupka u slučaju nesolventnosti. Time se omogućuje izvršenje prodaje i stjecanje prihoda ubrzo nakon pokretanja službenog postupka u slučaju nesolventnosti čiji je cilj likvidacija poduzeća.¹⁴⁰ Ovaj prijedlog uključuje

¹³⁵ Toč. 40. presude u predmetu C-168/18, i navedena sudska praksa.

¹³⁶ Kako je objašnjeno u mišljenju nezavisnog odvjetnika M. Bobeka, (Webb-Sämann C-454/15, EU:C:2016:657, toč. 77. i 78.).

¹³⁷ Za cjelovitiju analizu, vidjeti mišljenje nezavisnog odvjetnika M. Szpunara u predmetu Plessers (C-509/17, EU:C:2019:50, t. 38. do 41.). Toč. 96. i 97. Mišljenje nezavisnog odvjetnika E. Tancheva od 5. ožujka 2020. Spojeni predmeti C-674/18 i C-675/18.

¹³⁸ (Rješenje od 28. siječnja 2015., Gimnasio Deportivo San Andrés, C-688/13, EU:C:2015:46, t. 44. i navedena sudska praksa). Toč. 54. Presuda Suda (peto vijeće) od 9. rujna 2020. EM i FL protiv TMD Friction GmbH i TMD Friction EsCo GmbH. Zahtjevi za prethodnu odluku koje je uputio Bundesarbeitsgericht. Spojeni predmeti C-674/18 i C-675/18. Zbornik sudske prakse još neobjavljen(a) (Opći zbornik). ECLI:EU:C:2020:682.

¹³⁹ U postupku *pre-pack* prodaja dužnikova poduzeća (ili njegova dijela) priprema se i dogovara prije službenog pokretanja postupka u slučaju nesolventnosti. Time se omogućuje izvršenje prodaje i stjecanje prihoda ubrzo nakon pokretanja službenog postupka u slučaju nesolventnosti čiji je cilj likvidacija poduzeća. Ovaj prijedlog uključuje niz zaštitnih mjera kako bi se osiguralo dopiranje do potencijalnih kupaca i postizanje najbolje moguće tržišne vrijednosti kao rezultat konkurentnog postupka prodaje. Te su zaštitne mjere formulirane tako da se državama članicama omogući izbor između osiguravanja konkurentnosti, transparentnosti i pravednosti postupka prodaje koji se provodi u (obično povjerljivoj) „fazi pripreme” i provođenja brze javne dražbe nakon pokretanja službenog postupka u „fazi likvidacije”. Čl. 19. – 35. reguliraju postupak *pre-pack*.

¹⁴⁰ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT REPORT,

niz zaštitnih mjera kako bi se osiguralo dopiranje do potencijalnih kupaca i postizanje najbolje moguće tržišne vrijednosti kao rezultat konkurentnog postupka prodaje.¹⁴¹ Te su zaštitne mjere formulirane tako da se državama članicama omogući izbor između osiguravanja konkurentnosti, transparentnosti i pravednosti postupka prodaje koji se provodi u (obično povjerljivoj) „fazi pripreme” i provođenja brze javne dražbe nakon pokretanja službenog postupka u „fazi likvidacije”.¹⁴²

Iako je točno da je *pre-pack* dio stečajnog postupka kojim se nedvojbeno nastoji ostvariti maksimalizacija prihoda za vjerovnike i da se njegova konačna svrha, odnosi na to da se u kasnijem stečajnom postupku omogućiti likvidacija kojom će se poduzeće koje pripada prenositelju i koje trajno posluje (*going concern*) (odnosno dio tog poduzeća) prodati tako da se ostvari najveći mogući prihod za sve vjerovnike, to ne mijenja činjenicu da se *pre-packom* prije svega nastoji osigurati nastavak poslovanja poduzeća ili njegovih održivih jedinica i to upravo zato što baš taj nastavak čini pretpostavku za maksimalizaciju prihoda za vjerovnike. Do te maksimalizacije dolazi *zbog* nastavka poslovanja poduzeća. Slijedom toga, glavni cilj postupka *pre-packa* jest nastavak poslovanja poduzeća koji omogućuje ostvarenje maksimalizacije zajedničkog namirenja vjerovnika.¹⁴³

Članak 20. Prijedloga o usklađivanju određenih aspekata prava o nesolventnosti, bavi se odnosom između predložene direktive i drugih instrumenata Unije. Utvrđeno je da se faza likvidacije smatra postupkom u slučaju nesolventnosti kako je definiran u članku 2. točki 4. Uredbe 2015/848. Posljednji stavak odredbe pojašnjava odnos između predložene Direktive i Direktive 2001/23/EZ u skladu s presudom Suda Europske unije u predmetu Heiploeg.¹⁴⁴ U odredbi se navodi da se, za potrebe primjene članka 5. stavka 1. Direktive 2001/23/EZ, faza likvidacije postupka *pre-pack* smatra postupkom u slučaju nesolventnosti pokrenutim radi likvidacije imovine prenositelja pod nadzorom nadležnog tijela.¹⁴⁵

Accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council harmonising certain aspects of insolvency law, str. 16.

¹⁴¹ Sud je u točki 49. presude Smallsteps istaknuo da je cilj operacije *pre-packa* „priprema prijenosa poduzeća sve do najmanjih detalja, kako bi se omogućilo brzo pokretanje održivih jedinica poduzeća nakon otvaranja stečaja, s ciljem da se na taj način izbjegne prekid koji bi proizašao iz naglog obustavljanja njegovih aktivnosti na dan otvaranja stečaja, s ciljem očuvanja njegove vrijednosti kao i očuvanja radnih mjesta”. Toč. 56. Mišljenje nezavisnog odvjetnika G. Pitruzzelle od 9. prosinca 2021. Federatie Nederlandse Vakbeweging protiv Heiploeg Seafood International BV i Heitrans International BV. Zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Hoge Raad der Nederlanden. Predmet C-237/20. Zbornik sudske prakse – Opći zbornik – odjeljak „Podaci o neobjavljenim odlukama”. Oznaka ECLI: EC-LI:EU:C:2021:997.

¹⁴² COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT REPORT, Accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council harmonising certain aspects of insolvency law, str. 196.

¹⁴³ Toč. 65. Mišljenje nezavisnog odvjetnika G. Pitruzzelle od 9. prosinca 2021. Federatie Nederlandse Vakbeweging protiv Heiploeg Seafood International BV i Heitrans International BV. Zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Hoge Raad der Nederlanden. Predmet C-237/20. Zbornik sudske prakse – Opći zbornik – odjeljak „Podaci o neobjavljenim odlukama”. Oznaka ECLI: EC-LI:EU:C:2021:997.

¹⁴⁴ Presuda Suda (treće vijeće) od 28. travnja 2022. Federatie Nederlandse Vakbeweging protiv Heiploeg Seafood International BV i Heitrans International BV. Zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Hoge Raad der Nederlanden. Predmet C-237/20. Zbornik sudske prakse – Opći zbornik – odjeljak „Podaci o neobjavljenim odlukama”. Oznaka ECLI: EC-LI:EU:C:2022:321.

¹⁴⁵ U Presudi Suda (treće vijeće) od 28. travnja 2022. Federatie Nederlandse Vakbeweging protiv Heiploeg Seafood International BV i Heitrans International BV. Zahtjev za prethod-

U čl. 5. ZS FBiH određeno je da se predstečajni postupak može otvoriti ako sud utvrdi postojanje prijeteeće platežne nesposobnosti. To se razlikuje od predloženoga u čl. 20. Prijedloga direktive, prema kojem se faza likvidacije smatra postupkom u slučaju nesolventnosti kako je definiran u čl. 2., toč. 4. Uredbe 2015/848, što znači za FBiH (kao i u RS i BD) predstečajni i stečajni postupak. Iz Prijedloga direktive je vidljivo da će dužnik morati sudu podnijeti zahtjev za predstečaj ili stečaj kako bi dobio pristup pripremnoj fazi, odnosno kako bi bio imenovan nadzornik s čijim imenovanjem počinje pripremna faza. Radi razumijevanja sličnosti i razlika predstečajnog postupka i pripremane faze *pre-pack* postupka u odnosu na predstečajni postupak bitno je istaknuti Uvodnu izjavu Prijedloga, koja navodi kako bi za potrebe usklađivanja s tržišnim standardima proces prodaje morao biti u skladu sa standardnim pravilima i praksama u svezi s transakcijama spajanja i preuzimanja (M&A) u državi članici, odnosno između ostaloga: poziv potencijalnim ulagačima na sudjelovanje, jedinstveno pružanje informacija, mogućnost provedbe dužne pažnje, kao i zaprimanje ponuda u okviru strukturiranog postupka.

Iako u stečajnim zakonima u BiH nije razrađen i jasno definiran institut prodaje imovine dužnika kao cjeline, bit će potrebno uskladiti bosanskohercegovačke stečajne zakone s ovom vrstom postupka, odnosno drugom „fazom likvidacije“ postupka *pre-pack* (uz primjenu pravila ovršnog postupka o ovrsi na nekretnini, e-dražbom (koja nije regulirana)) se treba implementirati reguliranjem instituta prodaje imovine kao cjeline.

5. ZAKLJUČAK

Kad se stečajni postupak provodi radi skupnog, razmjernog namirenja vjerovnika, to dovodi do prestanka postojanja toga gospodarskog društva i brisanja iz odgovarajućih registara, a kada se provodi preustroj postiže se revitalizacija stečajnog dužnika kao poslovnog subjekta uz istodobnu zaštitu prava vjerovnika. Zbog sadržaja i posljedica tih postupaka bitno je na koji način će se unovčavati dužnikova imovina iz stečajne mase.

U rješenju o otvaranju stečajnog postupka ne određuje se način provedbe stečajnog postupka jer stečajni sudac o tome ne odlučuje. Odluka o izboru zakonskog modela provedbe stečajnog postupka je ekonomska odluka, ovisi od procjene ekonomskog stanja i perspektive stečajnog dužnika, koju donose Skupština i Odboru vjerovnika. Za tu

nu odluku koji je uputio Hoge Raad der Nederlanden. Predmet C-237/20. Sud (treće vijeće) odlučio je: 1. Članak 5. stavak 1. Direktive 2001/23/EZ, treba tumačiti na način da je uvjet koji predviđa – prema kojem se članci 3. i 4. te direktive ne primjenjuju na prijenos poduzeća kad prenositelj podliježe stečajnom ili sličnom postupku u slučaju insolventnosti „koji je pokrenut s ciljem likvidacije imovine prenositelja” – ispunjen kada je prijenos cijelog ili dijela poduzeća pripremljen prije otvaranja stečajnog postupka s ciljem likvidacije imovine prenositelja i za vrijeme kojeg je navedeni prijenos proveden, u okviru postupka *pre-packa* čiji je glavni cilj da se u stečajnom postupku likvidacijom poduzeća koje trajno posluje u najvećoj mogućoj mjeri namire svi vjerovnici i po mogućnosti očuvaju radna mjesta, pod uvjetom da je takav postupak *pre-packa* uređen zakonskim ili regulatornim odredbama. 2. Članak 5. stavak 1. Direktive 2001/23 treba tumačiti na način da uvjet koji predviđa – prema kojem se članci 3. i 4. te direktive ne primjenjuju na prijenos poduzeća, pogona, dijela poduzeća ili pogona kada je stečajni ili slični postupak u slučaju insolventnosti kojem prenositelj podliježe „pod nadzorom [...] nadležnog javnog tijela” – ispunjen kada je prijenos poduzeća, pogona ili dijela poduzeća ili pogona pripremljen u okviru postupka *pre-packa* koji je prethodio proglašenju stečaja, od strane budućeg stečajnog upravitelja”, pod nadzorom „budućeg stečajnog suca”, i kada je ugovor o tom prijenosu sklopljen i proveden nakon proglašenja stečaja čiji je cilj likvidacija imovine prenositelja, pod uvjetom da je takav postupak *pre-packa* uređen zakonskim ili regulatornim odredbama.

odluku Skupštini je od iznimnog značaja popis imovine stečajnog dužnika koja je ušla u stečajnu masu, kao i procjena likvidacijske vrijednosti stečajne mase, koju sačinjava stečajni upravitelj. Na izvještajnom ročištu (Prva skupština vjerovnika) stečajni upravitelj je dužan podnijeti Skupštini izvješće o ekonomskom stanju dužnika i uzrocima toga stanja, te se izjasniti postoje li izgledi da se poslovanje stečajnog dužnika nastavi u potpunosti ili djelomično, koje mogućnosti postoje za prijedlog preustroja i koje bi posljedice u tom slučaju nastupile po namirenje vjerovnika. Tek nakon usvajanja navedenog izvještaja stečajnog upravitelja, Skupština vjerovnika odlučuje hoće li će se poslovanje stečajnog dužnika obustaviti ili privremeno nastaviti.

Ako Skupština donese odluku da se provede stečajna likvidacija, potrebno je da Skupština donese odluku o načinima i uvjetima unovčavanja dužnikove imovine. To konkretno ovlaštenje Skupština može odlukom prenijeti na Odbor vjerovnika.

Prodaja dužnika kao pravne osobe je regulirana u dijelu zakona koji regulira unovčavanje imovine, odredbe koje vode stečajnoj likvidaciji dužnika a sam institut vodi sanaciji/spašavanju dužnika. Iz same te kontradiktornosti razvidno je kako zakonodavac nije posvetio dužnu pažnju u reguliranju ovog instituta. Osim toga, ni broj postupaka koji je okončan na ovaj način ne pokazuje opravdanost postojanja.

Sve odluke Skupštine opredijeljene su ekonomskim razlozima. Da bi vjerovnici mogli donijeti ispravnu odluku iz svoje nadležnosti, moraju se nalaziti u pravno izvjesnoj situaciji, kako bi ispravno mogli procijeniti sve aspekte bitne za odlučivanje. Vjerovnici moraju biti upoznati sa sadržajem i mogućnostima realizacije pojedinih modela unovčavanja, kao i sa svojom pozicijom kod buduće diobe, pa su u tom dijelu naslonjeni na stručnost i temeljitost stečajnog upravitelja, posebice kad se radi o modelu unovčenja koji nije precizno i jasno definiran u zakonu, kao što je to prodaja dužnika kao pravne osobe. Iako je Stečajnom upravitelju u interesu da se postigne što bolja cijena, da se postigne što veće namirenje i to što prije, za pravno izvjesnu situaciju vjerovnika je djelotvornije da i model prodaje dužnika kao pravne osobe je detaljno, precizno uređen, sa svim posljedicama, ali i za položaj dužnika. Prodaje dužnika kao pravne osobe u sebi sadrži elemente ugovora (između stečajnog upravitelja i kupca) i elemente sudske odluke (nakon što sud potvrdi ugovor). Elemente nagodbe (između vjerovnika i dužnika) nema jer se ne traži suglasnost dužnika, kao kod stečajnog plana.

Prodaja imovine dužnika kao cjeline, iako nije precizno, jasno i detaljno regulirana zakonskim odredbama, kreativnošću dionika stečajnog postupka, u praksi je dala pozitivne rezultate. Evidentno je kako ne postoji univerzalni najbolji način unovčavanja stečajne mase, niti provedbe stečajnog postupka. Svaki stečajni dužnik ima vlastite mogućnosti i poziciju na tržištu, ima imovinu koja u različitoj kombinaciji odnosa može predstavljati ili ne predstavljati cjelinu, pa će u svakom stečajnom postupku biti neophodno cijeliti konkretne činjenice koje će odlučiti tijek postupka i model prodaje.

Zakonodavac treba stvoriti oprimalan okvir koji će omogućiti prodaju imovine dužnika kao cjeline, vodeći računa o interesima i vjerovnika, kao i dužnika.

Pred BiH predstoji obveza usklađivanja s pravnom stečevinom EU. Stoga će biti potrebno uraditi analizu postojećih zakonskih odredbi i njihovu učinkovitost, te razborito promišljanje o pojedinim institutima. Neprihvatljivo je uvoditi nove institute bez ikakvih analiza, posebice kada svojim formulacijama mogu dovesti do nejasnoće, a u konačnici i do neprovedbe u praksi.

Prodaja imovine stečajnog dužnika kao cjeline je specifičan i kompleksan način prodaje, budući da se takvom prodajom na kupca prenosi materijalna i nematerijalna imovina u svim svojim oblicima neovisno od toga je li opterećena posebnim pravima

u korist trećih ili ne. Zbog te „sveobuhvatnosti“ postupak prodaje dužnikove imovine u cjelini treba biti reguliran posebnim pravilima koja će biti sadržana u odredbama o prodaji imovine stečajnog dužnika u cjelini.

U budućnosti nas čeka reguliranje pojednostavnjenih postupaka likvidacije mikro-poduzeća, kao i unovčenje imovine putem sustava elektroničke dražbe. Također, i unaprijed pripremljeni postupci (*pre-pack*) prodaje dužnikova poduzeća ili njegovog dijela koje se priprema i dogovara prije službenog pokretanja stečaja. Stoga u promišljanju implementacije tih postupaka bilo bi nužno revidirati prodaju dužnika kao pravne osobe. Odnosno, umjesto nedorečenog instituta prodaje dužnika kao pravne osobe, detaljno regulirati prodaju imovine dužnika kao cjeline, što bi bila druga „faza likvidacije“ unaprijed pripremljenog postupka.

Marija VIDIĆ, PhD., Associate Professor
University of Mostar, Faculty of Law
marija.vidic@pf.sum.ba

Miho BAĆE, PhD., professional associate
University of Dubrovnik, Faculty of Maritime
miho.bace2@gmail.com

Ivana SOLDIĆ, B.sc. iur., Bankruptcy Judge
Municipal Court in Mostar, Commercial and Corporate Law Department
ivana.soldic@pravosudje.ba

MODELS OF BANKRUPTCY LIQUIDATION

Summary: *The paper analyzes the legal provisions of the liquidation of the bankruptcy estate, that is, the models of the liquidation of assets that enter the bankruptcy estate. Through the decisions of the courts, examples of the implementation of bankruptcy proceedings are given that show the importance of the assembly of creditors and the committee of creditors that make key decisions in bankruptcy proceedings in synergy with the bankruptcy administrator and the bankruptcy judge.*

The institution of the sale of the debtor as a legal person is analyzed in particular, the legal system is criticized and de lege ferenda solutions are proposed. The authors propose a complete and detailed regulation of the institution of the sale of the debtor's property as a whole instead of the institution of the sale of the debtor as a legal entity. These proposals are aimed at implementing pre-packaged procedures (pre-pack) provided for by the Proposal for a Directive on Certain Aspects of Insolvency.

Keywords: *bankruptcy, bankruptcy estate, sale of the debtor as a legal entity, sale of the debtor's assets as a whole, pre-pack*